

TAITOTUUNAAJAT ESR-HANKE

Erilaisten oppijoiden liitto ry

OPPIMISEN OLOHUONE

- tukea aikuisen
oppimiseen

Sari Haapala
Pasi Sarsama
Heli Turja

JULKAISIJA

Erilaisten oppijoiden liitto ry, 2019
Taitotuunaajat ESR-hanke 2016-19

KIRJOITTAJAT

Sari Haapala
Pasi Sarsama
Heli Turja

TAITTO

Tähtikuviot Oy

Paino

PrintMoore Oy

ISBN: ISBN 978-952-67307-8-3 (rengaskirja)

ISBN 978-952-67307-9-0 (PDF)

TAITOTUUNAAJAT ESR- HANKKEEN 2016-2019 LÄHTÖKOHTIA

- Tutkitusti Suomessa on suuri määrä aikuisia, joiden perustaidot ovat riittämättömällä tasolla selviytyäkseen koulutuksellisista tai työelämän vaatimuksista (Malin, Sulkunen, & Laine 2013).
- Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima TAITO-ohjelma on keskittynyt aikuisväestön-, numero-, kirjoitus- ja lukutaidon kehittämiseen.
- Suomi on sitoutunut Eurooppa 2020 -strategian kansallisessa toimeenpano-ohjelmassa nuorten koulutustason parantamiseen ja koulutuksen varhaisen päättämisen vähentämiseen.
- Eurooppa 2020 -strategian kansallinen toimeenpano-ohjelman toteuttamiseksi tarvitaan erilaisten konkreettisten toimintamallien kehittämistä perustaitojen tukemiseksi.
- Taitotuunaajat- hanke on yksi opetus- ja kulttuuriministeriön Taito- ohjelmasta rahoitetuista ESR –hankkeista.
- Tavoitteena on vahvistaa heikkojen perustaitojen takia koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymisvaarassa olevien aikuisten osaamista ja myönteistä minäkäsitystä sekä kehittää perustaitoja vahvistavan koulutusprosessin malli. Lisäksi tavoitteena on kehittää opetus- ja oppimismenetelmiä, jotka soveltuvat erilaisille oppijoille.
- Hankkeessa kehitettiin yksilölliseen ohjaukseen ja opetukseen perustuva Oppimisen olohuone- malli, joka vahvistaa aikuisten perustaitoja.
- Hanketta hallinnoi valtakunnallinen lukijärjestö Erilaisten oppijoiden liitto ry.

OPPIMISEN OLOHUONE

SISÄLLYSLUETTELO

1. ALKUSANAT

2. OPPIMISEN OLOHUONE TOIMINNAN PERIAATTEET

- 2.1 Helppo tulla
- 2.2 Henkilökohtaisiin tarpeisiin perustuvaa
- 2.3 Hyviä oppimisen kokemuksia

3. OPPIMISEN OLOHUONE KÄYTÄNNÖSSÄ

- 3.1 Ohjattavan kohtaaminen
- 3.2 Ohjauksen lähtökohdat

4. OHJAUSPROSESSI

- 4.1 Tilannekartoitus: tarpeet ja tavoitteet
- 4.2 Vahvuuksien hyödyntäminen
- 4.3 Ajanhallinnan ja itseohjautuvuuden tukeminen
- 4.4 Perustaitojen kehittäminen ja oppimisen tuen välineet
- 4.5 Reflektointi ja ohjausprosessin päättäminen

5. VINKKEJÄ OPPIMISEN OLOHUONEEN PERUSTAMISEEN

- 5.1 Yhteistyöverkostot
- 5.2 Resurssointi ja rahoitus

6. KOKEMUKSIA OPPIMISEN OLOHUONEISTA

- 6.1 Oppimisen olohuone eri puolilla Suomea

7. LOPUKSI

LÄHTEET JA LISÄLUKEMISTA

OPPIMISVAIKEUKSISTA on tänä päivänä saatavilla runsaasti tietoa ja varsinkin koulumaailmassa käsite on tuttu. Lasten ja nuorten kohdalla vaikeuksia tunnustetaan sekä niiden vaikutuksista oppimiseen tiedetään koko ajan enemmän. Kuitenkin suhtautuminen aikuisten haasteisiin, esimerkiksi lukemisessa, kirjoittamisessa tai laskemisessa, on toisenlaista. Aikuisten kohdalla vaikeudet perusasioiden hallitsemisessa liitetään usein saamattomuuteen, tyhmyyteen, osaamattomuuteen tai motivaation puutteeseen, mikä aiheuttaa helposti väärinymmärryksiä ja virheellisiä tulkintoja. Haasteet perustaidoissa eivät kuitenkaan kerro mitään henkilön muista kyvyistä, osaamisesta, ammattitaidosta, työmoraalista, motivaatiosta, luovuudesta, sosiaalisesta älykkyydestä, kiinnostuksen kohteista tai monista muistakaan taidoista tai piirteistä, sillä lista on loputon. Se, kuinka näitä väärin tulkittuja ja/tai kohdattuja aikuisia autetaan kehittämään perustaitojaan sekä kasvattamaan heidän myönteistä kuvaansa itsestään oppijana, on yksi Oppimisen olohuone toiminnan tavoitteista. Oppimisen olohuoneen toiminta auttaa varsinkin niitä aikuisia, jotka kokevat huonomuutta tai epävarmuutta omasta oppimisestaan sekä tarvitsevat kii-reetöntä ja konkreettista tukea omien perustaitojen kehittämiseksi.

OPPIMISEN olohuoneen **yksilöllinen ohjaus- ja oppimisympäristö** tukee matematiikan, lukemisen ja kirjoittamisen sekä digitaitojen harjoittelussa, ottaen huomioon aikuisten erilaiset tavat oppia ja hahmottaa asioita. Toiminnassa keskitytään myös opiskelutaitojen kehittämiseen osana perustaitojen harjoittelua, sillä oppimaan oppimisen taidot tukevat niin muiden perustaitojen oppimista kuin minäpystyvyyttä ja itseohjautuvuuden kehittymistä. Opiskelutaitojen kehittäminen on myös aikuisille välttämätöntä siksi, että tietoyhteiskunnassa kansalaisen on kyettävä

soveltamaan, hakemaan ja yhdistämään tietoa eri alojen ja lähteiden välillä. Itseohjautuvuuden taidot ovat ehto sille, että kansalainen pystyy toimimaan itsenäisesti ja hallitsemaan elämänsä eri osa-alueita. Työelämässä, toimialoista riippumatta, odotetaan aikuisilta vuorovaikutus-taitoja, uuden oppimista, kriittistä ajattelua ja kykyä etsiä ja toimia vaihto-etoisten tapojen mukaan (Tikka 2019). Yhteiskunnan ja työelämän odotuksien muutosvauhti on kiihtynyt 1980 –luvun lopun suuren raken-nemuutoksen jälkeen, sen sijaan että olisi pysähtynyt 1992-1994 talous-lamaan. Rakennemuutos ja lama sysäsivät liikkeelle kehityksen, jossa tietotekniikalla on keskeisempi rooli toteuttajana ja ihmisten rooli kehi-täjänä ja vuorovaikuttajana korostuu. Tämä kehitys asettaa lähtökohdan, että kansalaisilla on hyvä perustaitojen hallinta ja luo vaateet työikäisten aikuisten opiskelu- ja työelämätaidoille alati muuttuvassa arjessa.

TÄMÄ julkaisu tutustuttaa lukijat Taitotuunaajat ESR-hankkeessa kehi-te-tyt Oppimisen olohuone toiminnan lähtökohtiin ja periaatteisiin sekä pu-reutuu siihen, millaista käytännön toiminta Oppimisen olohuoneissa on. Julkaisussa puhutaan asiakkaista/ohjattavista, joilla tarkoitetaan samaa kohderyhmää eli niitä, joille Oppimisen olohuone palvelu on suunnattu. Toiveena on, että julkaisu vakuuttaisi Oppimisen olohuone toiminnan tärkeydestä ja tarpeesta sekä saisi lukijan liikkeellepanevalsi voimaksi oman Oppimisen olohuone tyyppisen toiminnan perustamiseksi.

MIELENKIINTOISIA LUKUHETKIÄ!

Toivottavat Taitotuunaajat hankkeen projektipäällikkö Heli Turja ja ohjaavat opettajat Sari Haapala ja Pasi Sarsama.

2

OPPIMISEN OLOHUONEEN TOIMINNAN PERIAATTEET

- 1) Sinne on helppoa tulla
- 2) Sieltä saa yksilöllistä oppimisvaikeudet huomioivaa tukea
- 3) Se lisää hyviä oppimisen kokemuksia

TAITOTUUNAAJAT-HANKKEEN tarkoituksena oli kehittää ohjaus- ja oppimisympäristö, jossa aikuiset erilaiset oppijat saisivat tukea omaan oppimiseensa, perustaitoihinsa ja kasvattaisivat itsetuottamusta omiin kykyihinsä. Oppimisen olohuoneesta muodostui toimintamalli, jossa toiminta määrittyi vahvasti alueiden tarpeiden ja erityispiirteiden mukaan. Lähtökohtana on, että toiminnan järjestämisessä tulee huomioida alueiden kulttuuriset erot, työllisyys- ja koulutusmahdollisuudet sekä taustaorganisaation asemoituminen palvelujärjestelmiin. Oppimisen olohuoneessa tarjottavan palvelun tulee perustua sekä henkilökohtaisuuteen että konkreettiselle tekemiselle ja harjoittelulle. Konkreettisen tekemisen kautta pyritään saavuttamaan onnistuneita oppimisen kokemuksia ja vahvistamaan aikuisten luottamusta omaan osaamiseensa.

MONELLA aikuisella on tarve ja halu kehittää omia oppimisen taitojaan, koska usein niiden tietoinen harjoittelu on jäänyt vähälle. Oman oppimisen tarkastelu voi olla kuitenkin herkkä aihe etenkin, jos siihen liittyy ikäviä kokemuksia ja erityisiä haasteita. Henkilökohtainen ja asiakaslähtöinen ohjaus antaa aikuiselle mahdollisuuden luottamuksellisesti käsitellä mahdollisia oppimisvaikeuksia sekä sen vaikutuksia elämän eri osa-alueilla. Aiheen käsittely vaatii sensitiivisyyttä ja ymmärrystä sekä turvallisen keskusteluympäristön. Usein aikuisilla on kokemuksia siitä, miten oppimisvaikeudet ovat vaikuttaneet omaan elämään, vaikka niitä ei aiemmin

olisi tunnistettukaan (ks. Korkeamäki, 2010). Oppimisvaikeuksiin liittyy usein myös stigman pelko, joka korostuu erityisesti aikuisilla. Kokemukset tyhmäksi, saamattomaksi tai laiskaksi leimaantumisesta ovat hyvin tavallisia ja vaikuttavat asian julkittuomiseen esimerkiksi työpaikalla tai opinnoissa. Stigman pelko estää avun pyytämisen tai oppimisvaikeudesta mainitsemisen esimerkiksi opettajille, ja siksi opiskelija voi jäädä ilman tukea varsinkin toisella ja korkeasteella.

OPPIMISEN olohuoneessa ajatellaan, että tietoinen oppiminen vaatii tiedon aktiivista prosessointia ja toimintaa, johon kuuluu ajatusten ja kaminen ja opitun syventäminen vuorovaikutuksen kautta. Voidaan sanoa, että oppiminen ymmärretään sosiokonstruktiivisesta näkökulmasta, jossa aktiivisuuden lisäksi oppimisessa korostuu aikaisemman tiedon, kokemusten ja ajattelun sekä vuorovaikutuksen merkitys. Oppimisen olohuoneessa huomioidaan aina aikuisen elämäkokemus ja aiemmin hankittu tieto. Uudet asiat pyritään liittämään tietoisesti jo opittuihin asioihin ja asiat pyritään oppimaan ymmärtämisen kautta, eikä esimerkiksi ulkoa oppimisen. Oppimisprosessiin kuuluu olennaisesti myös kyky ohjata omaa oppimistaan ja kantaa siitä vastuuta. Oppimisen olohuone tarjoaa aikuiselle neutraalin ja matalan kynnyksen paikan, jossa näitä taitoja voi harjoitella.

”Ohjattavaa ohjataan tunnistamaan ja huomamaan myönteiset osaamisen alueensa, jotta niistä saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää uuden oppimisessa. Tavoitteena on, että jatkossa hän pystyisi itsenäisesti hyödyntämään henkilökohtaisia kompensoinnin keinoja uusien ja vaativien tilanteiden sujuvassa hoitamisessa”,
sanoo projektipäällikkö Heli Turja.

OPPIMISEN olohuoneessa aikuinen saa olla aidosti oma itsensä, oppia siten, mikä sopii hänelle parhaiten ja tuoda oman taitotasonsa esille häpeilemättä. Olohuoneessa puretaan myös ohjattavan oppimiseen liittyviä käsityksiä, asenteita ja oletuksia, koska virheellisinä ne voivat estää, hidastaa tai jumiuttaa oppimista. Tämän vuoksi Oppimisen olohuoneen ohjaajalla on hyvä olla tietoa oppimisesta ja oppimisvaikeuksista sekä pedagogista osaamista. Myös ohjaajan omakohtaiset kokemukset oppimisen haasteista tai monipuolisista oppimisen keinoista lisäävät ymmärrystä aikuisten kokemuksia kohtaan ja auttavat löytämään luovia ratkaisuja tilanteisiin.

“Sain henkistä tukea juuri kun siihen oli tarvetta, ystävällistä ja asiantuntevaa kohtaamista”
Asiakas 50v.

2.1. HELPPO TULLA

Oppimisen olohuone toimii matalan kynnyksen periaatteella, mikä tarkoittaa sitä, että asiakkaaksi voi hakeutua kuka tahansa aikuinen, joka kokee haasteita oppimisessa ja kaipaa tukea perustaitojensa kehittämisessä. Asiakkuus ei vaadi erityisiä lausuntoja tai diagnooseja oppimisvaikeuksista eikä varsinaista ohjaavaa tahoa. Apua voi siis saada ottamalla itse suoraan yhteyttä olohuoneen työntekijöihin. Jos tapaamisen saa sovittua noin viikon päähän, sen on koettu olevan riittävän nopeaa. Tapaamisen voi tarvittaessa sopia myös toimistotilojen ulkopuolelle kuten kahvilaan, puistoon tai kirjastoon, joka usein madaltaa joidenkin asiakkaiden kynnystä ylipäättään sopia tapaaminen. Nämä eri järjestelymahdollisuudet on koettu toimivaksi niiden arkipäiväisyyden ja rentouden vuoksi.

OPPIMISEN olohuoneen on hyvä toimia ikään kuin neutraalilla maaperällä, jotta sen tarjoama tuki säilyttää matalan kynnyksen ja ei aiheuta ohjattavalle minkäänlaista leimaantumisen pelkoa. Oppimisen olohuoneessa ohjattavan taitotasoa ei varsinaisesti arvioida ja koska toiminta ei suoraan vaikuta henkilön sosiaalietuuksiin tai suorituksiin, heidän on helpompi avautua ongelmistaan ja pyytää apua. Se, että tukea tarjoaa joku muu kuin viranomainen, oppilaitos tai työvoimapolitiittinen taho, on vaikutusta ohjattavien avoimuuteen, motivaatioon ja uskallukseen ottaa apua vastaan. Neutraaliuden, helpon yhteydensaannin ja välikäsien puuttumisen on koettu vaikuttavan myönteisesti myös siihen, millä mielin palveluun otetaan yhteyttä ja miten apua vastaanotetaan. Kun ohjattava voi olla huolehtimatta tulostavoitteista, maksusta ja siitä tunteesta, että olisi jollekin vaivaksi, hän uskaltaa tarkastella ja kehittää omaa oppimistaan. Oppimisen olohuoneessa ohjattava saa luvan kanssa pysähtyä oman oppimisensa äärelle ja käyttää aikaa asioiden harjoitteluun ja testaamiseen. Lisäksi ohjattavan omat tavoitteet määrittävät toiminnan sisällön eikä toisinpäin.

“Valtaosa asiakkaista tulee
Oppimisen olohuoneeseen omasta tahdostaan,
mikä näkyy vahvana ohjausprosessiin sitoutumisena”.
Projektipäällikkö -Heli Turja

OHJATTAVAT, jotka ottavat yhteyttä jonkin muun ohjaavan tahon suosituksesta, ovat usein myös motivoituneita, koska he etsivät ohjatusti ratkaisua, jolla voisivat helpottaa oppimisvaikeuksiaan. Toisaalta on myös niitä, jotka tulevat jonkun tahon ns. “määräyksestä”, jolloin he eivät ehkä aina ole itse valmiita apua vastaanottamaan. Tämä näkyy peruttuina tapaamisaikoina ja kertakäynteinä, joihin he ovat saapuneet velvollisuuden

tunnosta lähettävää tahoa kohtaan. Seuraavassa vaiheessa he jättävät saapumatta sovittuihin tapaamisiin ja vastaamatta yhteydenottoihin. He niin sanotusti häviävät. Toisinaan ”hukassa” ollut ohjattava saattaa ottaa uudelleen yhteyttä pitkän ajan kuluttua ja on motivoitunut kokeilemaan Oppimisen olohuonetta uudelleen. Silloin yhteistyö alkaa alusta, uudelta pohjalta ja ohjattava pystyy ottamaan vastaan toivomaansa tukea. Oppimisen olohuone perustuu ohjattavan vapaaehtoisuuteen, siksi hänen motivaationsa ratkaisee, miten onnistunut kokemus Oppimisen olohuoneen ohjauksesta muodostuu hänelle.

2.2. HENKILÖKOHTAISIIIN TARPEISIIN PERUSTUVAA

Aikuisten erilaiset koulutuspolut, työhistoriat, elämäkokemukset ja –tilanteet asettavat toiminnalle tiettyjä ehtoja kuten asiakaslähtöisyyden ja tarveperustaisuuden. Jokaisen ohjattavan tilanne on aina osa hänen ainutlaatuisen elämäkenttänsä kokonaisuutta, minkä vuoksi tarjottava tuki perustuu aina hänen yksilöllisiin tarpeisiin ja tavoitteisiin. Ohjattavien tarpeet liittyvät jollain muotoa aina oppimisen ja oman itsen kehittämiseen sekä itsetuntemuksen lisäämiseen. Tavoitteet sen sijaan voivat olla hyvin erilaisia. Joillakin ohjattavilla Oppimisen olohuoneen tuki on liittynyt opinnoista valmistumiseen, opintojakson tai tentin suorittamiseen, kun taas joillakin se on liittynyt työnhallinnan sujuvoittamiseen tai pääsykokeisiin/opintoihin valmistautumiseen esimerkiksi parantamalla omia peruslaskutaitoja. Oppimisen olohuoneessa tuetaan ohjattavien sen hetkisiä tavoitteita niin opinnoissa, työelämässä kuin arjessakin.

OHJATTAVIEN tuen tarpeet ovat myös yksilöllisiä, jonka vuoksi niistä olisi pystyttävä avoimesti keskustelemaan. Usein perustaitojen heikko taso liittyy erinäisiin oppimisvaikeuksiin. Lisäksi ikävät kokemukset kouluajoilta ja pitkä aika edellisistä opinnoista voivat vaikuttaa perustaitojen

tasoon. Erot opiskelutaidoissa voivat olla suuria ohjattavien välillä, ja sillä niihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota jokaisessa ohjaussuhteessa. Suurimman osan kanssa on tarpeen käydä läpi aivan perusopiskelutaitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä, lukemisstrategioita, muistikikkoja ja prosessimaista työskentelytapaa. On paljon aikuisia, jotka eivät ole koskaan pohtineet omia oppimisen tapojaan tai saaneet niihin ohjausta, niin on selvää, että monia oppimisen haasteita saadaan hallittua vain harjoittelemalla erilaisia oppimista tukevia käytännön tapoja. Ohjauksissa huomioidaan erityisesti myös ohjattavan mahdolliset tiedossa olevat tai tiedostamattomat oppimisvaikeudet.

OHJAUKSIS hyödynnetään ohjattavan omaa osaamista ja vahvuuksia sekä elämäkokemusta. Aikuiset, jotka ovat kohdanneet oppimisen vaikeuksia, ovat usein myös oppineet kompensoimaan heikkouksiaan muilla taidoilla. He ovat saattaneet kehittää monipuolisia ja kekseliäitä

keinoja selviytyäkseen esimerkiksi lukemiseen, kirjoittamiseen, laskemiseen tai vaikka hahmottamiseen liittyvissä tehtävissä. Oppimisen olohuoneessa pyritään keskustelun ja havainnoinnin keinoin selvittämään näitä kompensoinnin keinoja sekä ohjattavan vahvuuksia oppimisessa. Oppimisvaikeuksien hyväksyminen ja ymmärtäminen helpottuu, kun aikuinen saa mahdollisuuden tarkastella oppimispolkuaan realistisesti ohjaajan tukemana. Ohjaaja auttaa ohjattavaa tunnistamaan omia oppimisen tapoja, mahdollisuuksia ja haasteita sekä keinoja toimia niissä.

2.3. HYVIÄ OPPIMISEN KOKEMUKSIA

Oppimisen olohuone tukee perustaidoissa ja oppimaan oppimisen taidoissa konkreettisin ja käytännönläheisin keinoin ilman suorittamisen pelkoa tai pakkoa. Taitojen kehittäminen on vahvasti yhteydessä henkilön minäkäsitykseen ja itsetuntoon sekä kykyyn nähdä ja arvostaa omaa osaamistaan. Usein oppimiseen liittyvät haasteet ovat vaikuttaneet ja määrittäneet aikuisen käsityksiä itsestä oppijana, jonka vuoksi itsetunto ja oman osaamisen tunnistaminen ovat heikkoja. Mahdollistamalla uusia onnistuneita oppimisen kokemuksia voidaan vahvistaa ja tukea myönteistä oppijaminäkäsitystä ja itsetuntoa.

OPPIMISEN olohuoneessa pyritään takaamaan onnistuneita oppimisen kokemuksia sillä, että harjoittelu tapahtuu konkreettisten tekojen kautta ja asiat kytketään käytäntöön. Harjoittelemalla perustaitoja käytännön esimerkkien ja ohjattavan omien tehtävien kautta, hän oppii toimintamalleja ja oppimiskeinoja, joiden avulla hän voi jatkossa selviytyä haasteista itsenäisesti. Onnistumisiin pyritään myös sillä, että tavoiteltavat asiat ovat varmasti saavutettavissa olevia eli realistisia lyhyen aikavälin tavoitteita. Tavoitteet itsessään ovat ohjattavan määrittelemiä. Niiden pilkkominen ja suunnitelmien tekeminen tehdään yhdessä ohjaajan kanssa. Ohjaa-

jan on tärkeää myös tehdä näkyväksi ohjattavan onnistumisia, varsinkin niitä pieniä, koska yleensä ne huomataan harvemmin. On tavallista, että vain suuret onnistumiset saavat myönteistä huomiota ja kiitosta. Nämä kokemukset usein Oppimisen olohuoneen asiakkailta puuttuvat. Hyviin oppimisen kokemuksiin pyritään lisäksi harjoittelemalla erilaisia oppimisen tuen välineitä, joista voi olla välitöntä hyötyä esimerkiksi lukemisessa ja kirjoittamisessa.

”Erittäin käytännöllisiä ja helposti arkeen integroitavia vinkkejä arjen sujuvoittamiseksi sekä työssä että vapaa-ajalla.”

Asiakas 50v.

HYVIIN oppimiskokemuksiin liittyy vahvasti myös tunneilmapiiri, sillä oppiminen ja tunteet ovat kytköksissä toisiinsa. Oppimista tapahtuu parhaiten turvallisessa, ymmärtävässä ja myönteisessä ilmapiirissä, jossa omia ajatuksia saa vapaasti ilmaista ilman nöyryytyksen tai epäonnistumisen pelkoa. Oppimisen olohuoneessa pyritään tietoisesti siihen, että tunneilmapiiri on empaattinen, rohkaiseva ja avoin, mikä tarkoittaa sitä, että kaikesta voi puhua ja tyhmiä kysymyksiä ei ole. Monesti onnistumiset liittyvät siihen, että joku jaksaa ymmärtää ja neuvoa, huolimatta siitä, että hahmottaminen tai asioiden prosessointi vie oletettua enemmän aikaa. Olohuoneessa etenemisvauhti määräytyy ohjattavan mukaan. Tavoitteena on etsiä toimivia tapoja ja haastaa omaa ajattelua, eikä juosta suoraan maaliin.

Oppimisen olohuoneessa keskitytään tukemaan niitä perustaitoja, joita tarvitaan yhteiskunnassa pärjäämiseksi niin työelämässä, opinnoissa kuin arjessa selviytymisessä. Kansainvälisessä aikuistutkimuksessa perustaidot on määritelly lukutaidoksi, numerotaidoksi ja tietotekniikkaa soveltavaksi ongelmanratkaisutaidoksi (OECD 2012). Lisäksi oppimaan oppimisen perustaidot ovat korostuneet Oppimisen olohuoneessa, koska ilman niitä muiden perustaitojen oppiminen ja itsenäinen kehittäminen olisi vaikeaa.

OPPIMISEN olohuoneessa lukutaidon kohdalla kyse on luetun ymmärtämiseen ja lukutekniikkaan liittyvästä harjoittelusta enemmän kuin mekaaniseen lukutaitoon keskittyvästä. On haastavaa toimia tekstien täyteisessä maailmassa, jos olennaisen tiedon löytyminen on vaikeaa ja jos ei hallitse tehtävään sopivaa lukutekniikkaa tai ei tiedä, miksi tekstiä luetaan ja mitä sieltä pitäisi oppia. Lukemisen taitoon liittyy olennaisesti myös kuvien, merkkien ja sähköisten tekstien lukutaito. Lukemisen ohella asiatekstien ja asiallisten tekstien kirjoittaminen on taito, jota ilman yhteiskunnassa on haastavaa pärjätä. Kirjoitustaidoissa keskitytään erilaisen tekstilajien, esseiden ja esimerkiksi työnhakuun liittyvien papereiden laatimiseen. Monesti kirjoittamisen aiheet ja tarpeet nousevat suoraan ohjattavien sen hetkistä haastavista kirjoittamista vaativista tehtävistä. Kirjoittamisen haasteet ovat usein liittyneet tekstin rakentamiseen loogisesti eteneväksi, tekstin tuottamiseen ylipäättään ja prosessikirjoittamiseen, jota ilman tehtävä paisuu liian suureksi kokonaisuudeksi. Lukemisen ja kirjoittamisen kohdalla tärkeäksi on noussut kokonaisuuksien pilkkominen ja tauottaminen.

PERUSLASKUTAIDOILLA tarkoitetaan sellaisia numerotaitoja, joiden avulla on mahdollista selvittää arjessa vastaan tulevista numeroista kuten laskuista, kaupassa asiointista, mittasuhteista ja määristä. Asiakkaiden tarpeet peruslaskutaidoissa ovat liittyneet esimerkiksi päässälaskustrategioihin, prosenttien laskemiseen, hintavertailuihin, leivonta määrien jakamiseen ja kertaamiseen sekä omien rahojen budjetointiin.

OPPIMISEN olohuoneessa puhutaan digitaidoista, koska se on helpommin ymmärrettävissä ja kuvaa asiakkaille toiminnan sisältöä paremmin kuin tietotekniikkaa soveltava ongelmanratkaisu. Perusdigitaadoissa korostuvat sellaiset taidot kuten sähköpostin käyttäminen, tiedon etsiminen, verkkopalveluiden käyttäminen, tekstinkäsittely ja ymmärrys digilaitteiden erilaisista käyttöjärjestelmistä. Esimerkiksi erilaisten verkkopalveluiden, kuten verkkopankissa asioiminen, vaatii älypuhelimien ja tietokoneen monipuolista hallintaa.

USEASTI perustaitojen kehittäminen vaatii monta tavoitteellista ja suunniteltua tapaamiskertaa, jolloin voidaan puhua ohjausprosessista. Käytännössä Oppimisen olohuone toiminnassa on kyse aidosti toisen ihmisen kohtaamisesta ja hänen auttamisestaan. Oppimisen olohuoneessa aikuinen oppija pääsee refleктоimaan, miten ja mihin elämän eri osa-alueisiin hänen oppimisen haasteensa vaikuttavat ja kehittämään keinoja, kuinka niistä selvittää. Työskentelyssä korostuvat ohjattavan empaattinen, avoin ja läsnä oleva kohtaaminen. Kohtaaminen ja ohjausprosessin rakentaminen vaativat ohjaajalta ammattitaitoa ja kykyä ymmärtää henkilöitä, joilla on oppimisen kanssa haasteita. Ohjaussuhde perustuu yhteiselle ymmärrykselle työskentelyn tavoitteista ja ohjattavan oppimisprosessin edistämisestä. Ohjauksessa ohjattavalle annetaan aikaa, huomioita ja kunnioitusta, kuten ohjauksen tunnetussa määrittelyssä viitataan (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000).

3.1. OHJATTAVAN KOHTAAMINEN

Ohjaussuhteen rakentaminen alkaa heti ensimmäisestä tapaamisesta. Ystävällinen vastaanotto, tervehtiminen, hymyileminen ja muilla tavoin ohjattavan huomioiminen ovat sanomattakin selviä tapoja, joilla ohjattava otetaan vastaan. Ohjattavalle on välittyvä tunne, että hän on tullut oikeaan paikkaan (vaikka ei olisi tullutkaan) sekä hän on hyväksytty ja arvokas juuri sellaisenaan. Ohjaajan on välitettävä tunnetta ja asennetta, että oppimiseen liittyvät haasteet ovat tavallisia ja ne eivät tee meistä ihmisinä vähempiarvoisia tai tyhmempiä. Oppimisvaikeudet tulee nähdä ominaisuuksina siinä missä muutkin henkilöä yksilöivät piirteet. Ohjaajan on tiedostettava, että ohjattavan kynnys tulla ohjaukseen on voinut olla todella suuri, koska aikomuksena on tarkastella sellaista elämän aluetta, josta hänellä voi olla useita epäonnistumisen kokemuksia.

JOSKUS ohjattava on jo paikalle saapuessaan astunut oman mukavuusalueensa ulkopuolelle, minkä vuoksi hänellä voi olla tahtomattaan defenssi päällä. Tapaamiseen tullessaan hänellä voi olla stigman pelkoa samoin kuin epäily torjutuksi tai vähätellyksi tulemisesta. Aikuisilla erilaisilla oppijoilla tämä pelko tai epäily ei ole aiheeton, aiempien kohtaamiskokemusten pohjalta. Ohjattavat ovat kertoneet, että toisinaan heihin suhtaudutaan kuin he olisivat tyhmentyneet oppimisvaikeudesta kertomisen myötä. Moni ohjattavista on omien sanojensa mukaan kokeillut jo kaikkea muuta pyrkiessään parempiin oppimistuloksiin ja tulemalla tapaamiseen he ovat myöntäneet tarvitsevansa apua oppimisessa. Turvallisen oppimisympäristön ja välittämisen ilmapiirin luominen auttaa ohjattavaa ottamaan vastaan apua ja oppimaan sellaisia asioita, jotka auttavat häntä jatkossa.

OHJATTAVAN kohtaamisessa korostuu verbaalisen viestinnän lisäksi nonverbaali viestintä. Ohjaajan kehonkieli kuten eleet, ilmeet, asennot ja pienet äännähdykset ovat merkityksellisiä verbaalisen viestinnän vahvistajia tai kumoajia. Silmiin katsominen, pään nyökyttely sekä rento ja ryhdikäs olemus kielivät ohjattavalle läsnä olemisesta ja aidosta kiinnostumisesta. Osa erilaisista oppijoista tiedostaa lukevansa nonverbaalista viestintää paremmin kuin verbaalista. Osa taas ei tiedosta, mutta usein käy kuitenkin niin, että erilainen oppija painottaa tapaamistilanteissa tilannetulkinnassaan aistillista kohtaamista enemmän kuin verbaalista dialogia. Ohjaajan olisi osattava olla tilanteissa mukana aidosti ja kokonaisvaltaisesti, mikä edellyttää sitä, että ohjattavaa on kuunneltava tekemättä oletuksia tai tulkitsematta hänen sanomisiaan. Tähän päästäkseen ohjaajan on valmistauduttava asiakkaan kohtaamiseen avoimin mielin ja annettava asiakkaalle tilaa olla oma itsensä.

”Olen saanut olla niin ”huono matikassa”
kuin olen, ilman, että joutuisin tuntemaan
siitä noloutta ja huonommuutta”

Asiakas 34v.

”Rennon ja mukavan ilmapiirin
asioiden käsittelyyn,
ei tullut oloa, ”että on sairaalassa” ”

Asiakas 50v.

DIALOGISUUTEEN perustuva vuorovaikutus on ohjauskeskusteluissa Oppimisen olohuoneen sisäänkirjoitettu toimintatapa. Ohjaajan olisi hyvä ymmärtää ja perehtyä dialogiseen vuorovaikutustyyliin, koska sen kautta hän voi saavuttaa syvempää ymmärrystä ohjattavan asiaa kohtaan ja se voi auttaa virittäytymään oikeanlaiseen mielentilaan ohjauksissa.

Dialogisuudella viitataan keskustelun menetelmään, jossa ohjaaja ja ohjattava pyrkivät vastavuoroiseen ja tasaveroiseen keskusteluun toisiaan kunnioittaen. Keskustelun tavoitteena on aktiivisesti kuunnellen ja läsnä ollen esittää aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja huomioita, jotka syventävät yhteistä ymmärrystä aiheesta. Ohjaaja ja ohjattava tuleekin nähdä oman asiansa asiantuntijoina, jolloin tilanteesta keskustele kaks samanveroista henkilöä. Näin vuorovaikutussuhteesta muodostuu sellainen, jossa molempien osapuolten tietämys on yhtä tärkeää ja ohjattavan tilanteen kannalta merkittävää. Lähtökohtana dialogisen vuorovaikutuksen onnistumiselle on kuitenkin yhteyden saaminen ohjattavaan, minkä jälkeen voi alkaa rakentamaan luottamuksellista ilmapiiriä. Ilman tasa-arvoista ja luotettavaa suhdetta ohjattavaan, ohjaus jää pinnalliseksi ja muistuttaa enemmän neuvontaa.

TAVANOMAISESTA keskustelusta poiketen ohjauskeskusteluissa ohjaajan on kyettävä laittamaan omat ennakkokäsitykset, kokemukset, tiedot ja arvot aiheeseen liittyen ikään kuin tietoisesti pois päältä. Toimimalla näin ohjaaja voi vastaanottaa ohjattavan kertoman juuri sellaiseenaan ja pyrkiä ymmärtämään sitä. Ohjaajan esittämien lisäkysymysten on hyvä olla avoimia, sillä suljetuilla kysymyksillä (-ko -kö?) ohjaaja syöttää omia johtopäätöksiä ohjattavalle, joka pääsee halutessaan väistämään hankalan kohdan myöntämällä tai kieltämällä väitteen. Ohjaajalta vaaditaan myös rohkeutta kysyä omista tulkinnoista ja varmistaa onko ymmärtänyt ohjattavan kertoman oikein. Ohjaajan ei kuitenkaan tarvitse pelätä tai jännittää tulkinnan esittämistä, koska kyseessä on vain ehdotus siitä, miten ohjaaja on ymmärtänyt asian. Ottamalla avoimesti esille sen, millaisen kuvan ohjaaja saa ohjattavan tilanteesta, voidaan edetä kohti yhteistä ymmärrystä asiasta.

VINKKEJÄ DIALOGISEEN VUOROVAIKUTUKSEEN:

- Ohjaaja ja ohjattava ovat tasaveroisia keskustelijoita
- Pyrkimyksenä löytää aiheeseen yhteinen ymmärrys
- Anna ohjattavan kertoa asioista omin sanoin
- Dialogi on cocktail: 3 osaa kuuntelua ja 1 osa puhetta
- Tarkista tulkintasi ohjattavalta "olenko ymmärtänyt asian oikein, kun..."
- Syvä keskustelu vaatii molemminpuolista luottamusta
- Keskustelussa on kyettävä tarkastelemaan omia tausta oletuksia

3.2. OHJAUksen LÄHTÖKOHDAT

Ohjaus käsitteenä on moniulotteinen ja se merkitsee eri toimintaympäristöissä eri asioita. Sen vuoksi on tärkeää määritellä, millaista ohjausta Oppimisen olohuoneessa toteutetaan ja miksi. Ohjaaminen voidaan ymmärtää hyvin konkreettisina toimenpiteinä, ikään kuin kädestä pitäen neuvomisena, ja toisaalta vuorovaikutuksena, jolla pyritään toisen ihmisen auttamiseen. Oppimisen olohuoneessa toteutetaan molempien kaltaista ohjausta riippuen ohjattavan tarpeista ja toiveista. Ohjaus on kokonaisvaltaista toimintaa, jonka tarkoituksena on auttaa ohjattavaa saamaan omat voimavarat ja potentiaali parhaalla mahdollisella tavalla käyttöönsä. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa ohjattavan toimijuutta ja antaa sille parempia edellytyksiä. Oppimisen olohuoneen ohjausnäkemysten taustalla vaikuttavat sosiodynaaminen ja ratkaisukeskeinen ohjausteoria (ks. Peavy 1999, Ojanen 2009 ja Onnismaa ym.2000). Nämä ohjausteoriat tukevat olohuoneen asiakkaiden kohtaamista kokonaisvaltaisesti ja voimavarakeskeisesti sekä antavat eväitä erilaisten oppijoiden oppimisprosessien ohjaamiseen.

OHJAUSPROSESSI rakentuu ohjattavan elämäkokemuksen ympärille, koska jokainen ihminen kokee maailman omalla ainutlaatuisella tavallaan ja näin ollen myös kokemukset oppimisesta ja siihen liittyvät ajatukset voivat erota. Erityisesti aikuisten kanssa toimiessa on iso merkitys, että ohjauksissa huomioidaan elämäkokemus ja sieltä nousevat vahvuudet. Hyviä oppimiskokemuksia ja taitoja, joita ei välttämättä koulupolulla ole huomioitu, löytyy usein tarkastelemalla ihmisen muita elämän osa-alueita. Ohjattavien erilaisiin kokemuksiin tulee suhtautua niitä kunnioittaen, ei väheksyen tai yleistäen.

OPPIMISEN olohuoneen ohjattavilla on yleensä akuutti ongelma, jonka kanssa he kipuilevat. Ongelmat liittyvät mm. oppimistehtäviin, työtehtävien muuttumiseen, pääsykokeisiin valmistautumiseen, aikatauluttamiseen tai omien oppimiskeinojen loppumiseen. Ohjattavilla on vahva tarve ja halua saada ongelmiin pikaisia ratkaisuja, koska ohjattavan tilanteisiin liittyy usein erilaisia aikarajoja. Ohjauksen pyrkimys ratkaisukeskeisyyteen on keino vastata ohjattavan ensimmäiseen tarpeeseen eli ikään kuin tulipalon sammuttamiseen. Kuitenkin ohjauksissa on ennen kaikkea huomioitava tilannesidonaisuus ja ohjattavien henkilökohtaiset tavoitteet. Jos tilanne niin vaatii, on ohjaajalla oltava ammattitaitoa muuttaa ohjauksellista lähestymistapaa ohjattavan tarpeiden mukaan. Toisinaan ratkaisukeskeinen lähestymistapa on hyvä ja toisinaan tarvitaan kokonaisvaltaisempaa elämäkentän tarkastelua.

OPPIMISEN olohuoneessa ohjaussuhde nähdään vahvasti yhteistyösuhteena, jossa ohjaaja ja ohjattava yhdessä luovat ohjattavalle selviytymiskeinoja ja suunnitelmia. Ohjattavan toimijuutta pyritään vahvistamaan sillä, että hän tunnistaa itsessään vahvuuksia ja kykyjä, jotka lisäävät hänen kokemuksia pystyvyydestään. Oppimisen olohuoneessa on koettu, että yhteistyösuhdetta on lujittanut se, että ohjaajalla on itsel-

lään kokemuksia oppimisen haasteista ja selviytymiskeinoista, joita hän on myös valmis jakamaan ohjattavalle. Vaikka ohjaussuhde muistuttaa jossakin määrin terapiasuhdetta, niin se ei ole terapiaa. Ohjauksessa ei mennä toiminnan taustalla vaikuttaviin tekijöihin yhtä syvälle kuin terapiassa tai ohjata toimintaa omien tulkintojen perusteella eteenpäin.

LUOTTAMUKSELLISEN ja avoimen ohjaussuhteen muodostumiseksi, on tärkeää keskustella avoimesti ohjaussuhteeseen liittyvistä odotuksista ja toiveista. On myös hyvä keskustella siitä, mitä varten Oppimisen olohuone toiminta on olemassa ja millaista tukea sieltä on mahdollista saada. Molemmat, ohjaaja sekä ohjattava, tekevät helposti oletuksia, jotka voivat olla toisiinsa nähden ristiriidassa. Esimerkiksi ohjattava voi ajatella saavansa tukiopetusta tai valmiita vastauksia ja ohjaaja kuitenkin tiedostaa, että näin ei tule käymään. Avoimuus ja auki puhuminen liittyvät niin ohjaussuhteen rooleihin, toimintatapoihin kuin asioiden käsittelyyn. Ohjattavan kanssa kannattaa esimerkiksi käydä läpi, että ohjauksen yhtenä tarkoituksena on oppia kyseenalaistamaan ja reflektimaan omia ajatuksiaan. Moni ohjattava on oppinut omasta oppimisestaan silloin, kun on uskaltanut tarkastelemaan omia oppimiskäsityksiään, joihin on usein liittynyt muun muassa virheellisiä tietoja.

OHJAAJAN JA OHJATTAVAN TEHTÄVÄT:

OHJAAJA:

- Kannustaa ja rohkaisee
- On sanojensa mittainen eli pitää lupaukset
- Tuo esille tekemiään huomioita yhteiseen tarkasteluun
- On pitkäjänteinen
- Ei hermostu
- Tarjoaa uusia työkaluja ja näkökulmia tekemiselle
- Jakaa omia kokemuksiaan
- Ohjaa aikatauluttamisessa ja tavoitteiden pilkkomisessa
- Huomaa onnistumisen ja kehityksen ja osaa sanoittaa sen
- Ohjaa prosessia

ASIAKAS/OHJATTAVA:

- Arvioi omaa oppimistaan
- Avoimesti tuo julki omia ajatuksia
- Oppii sietämään keskeneräisyyttä
- Asettaa realistisia odotuksia ja tavoitteita
- Harjoittelee taitoja
- Arvostaa omaa suoritustaan
- Säilyttää balanssin tekemisessä
- Tunnustaa mahdolliset oppimisvaikeudet omina ominaisuuksina
- Tunnustaa omia vahvuuksia
- Tunnustaa onnistumisia

PEREHDY OHJAUKSEEN LISÄÄ:

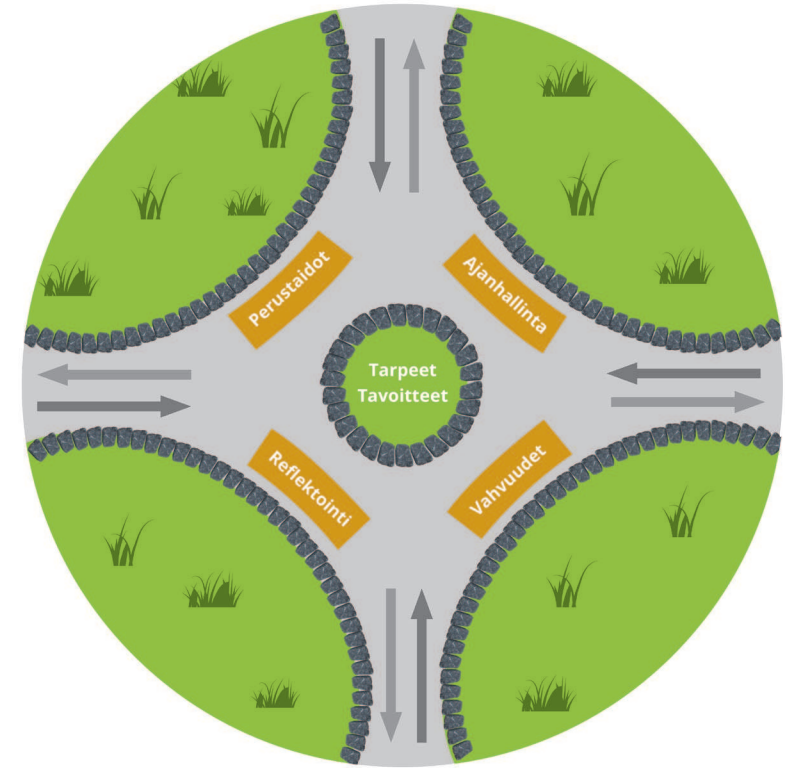
- Ohjaustyön opas: Vehviläinen 2014
- Ohjaus ammattina ja tieteenalana: Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000
- Toimijuuden tuki: dialoginen ohjaus: Koivuluhta ja Kauppila (toim.) 2015
- Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä: Ojanen 2009
- Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. Vuosisadan ohjaustyö: Peavy 1999

4

OHJAUSPROSESSI

Ohjaus on aina prosessi. Oli se sitten yhden tai useamman käynnin mitainen tapaamisten sarja. Ohjaus eroaa tavanomaisesta neuvonnasta tai palveluohjauksesta siten, että sillä on tietty rakenne ja se on tavoitteellista toimintaa, jonka pyrkimyksenä on auttaa ohjattavaa auttamaan itseään. Ohjauksista on löydettävissä aloitus-, työskentely- ja lopetusvaihe. Tämä pitää paikkansa niin yhden ohjauksen rakenteessa kuin koko ohjausprosessin aikana. Tässä tarkastellaan sitä, millainen on Oppimisen olohuoneen ohjausprosessi useamman tapaamisen kohdalla. Kerromme, millaisia teemoja ja työskentelytapoja olemme kokeneet hyödyllisiksi ja annamme vinkkejä niiden käsittelyyn.

OHJAUSPROSESSIKUVA on esitetty ohjauspuutarhana, jossa sisään voi tulla mistä suunnasta tahansa. Se kuvaa ohjattavan mahdollisuutta tulla Oppimisen olohuoneeseen, missä elämäntilanteessa hyvänsä ja aina hänen tarpeensa ja tavoitteensa ovat keskiössä. Ohjausprosessin vaiheita ja aihealueita kuvaavat puutarhapenkit, joiden käsittelyn ajankohta määräytyy ohjattavan tarpeesta. Ohjausprosessi ei siis koskaan ole kiveen hakattu malli, vaan ohjaajan on oltava koko ajan tilanteen tasalla ja tunnistettava, miten ohjattavan kannalta on hyvä viedä prosessia eteenpäin. Näin ollen ohjauksen sisällölliset painotukset määräytyvät vasta ohjausprosessissa. Ohjausprosessi ei siis etene virtaviivaisesti aina saman kaavan mukaan vaan ohjaajan on uskallettava luottaa omaan intuition ja luovuuteen asioiden käsittelyssä ja istuttava sille penkille, mille ohjattavakin. Polulta poikkeaminen ja erehtyminenkin on sallittua.

Kuva 2 Ohjausprosessi puutarha. (Kuva Johanna Lyytikäinen)

4.1. TILANNEKARTOITUS: TARPEET JA TAVOITTEET

Ensitaapaamisella kartoitetaan ohjattavan tilannetta ja tavoitteita. Ohjattavan toive tai tavoite voi olla laaja kokonaisuus, joka seuraavilla käynneillä jaetaan välitavoitteisiin ja etsitään yhdessä pala palata tapoja saavuttaa ne. Usein Oppimisen olohuoneeseen tullessa ohjattavilla on selkeä, joillakin kertaluonteinen, tarve saada apua hankalaksi kokemassaan asiassa. Yleensä asialla on vielä kiire aikataulu, jonka vuoksi ensimmäisellä tapaamisella kannattaa keskittyä asian ratkaisemiseen ja tilanteen helpottamiseen. Voi olla, että jo ensimmäisessä ohjauksessa harjoitellaan lukutekniikkaa tai katsotaan sopivia tekstin kuuntelemisen mahdollisuuksia.

Ohjattavan tilannetta täytyy kuitenkin tarkastella kokonaisuutena ja tehtävän määrääjän mentyä ohitse miettiä yhdessä, mitä olisi tehtävissä, jotta vastaavalta tilanteelta paniikkeineen, alisuoriutumisineen ja muine selityksineen välttäisiin tulevaisuudessa.

Ensimmäisellä tapaamisella ohjaajan tavoitteena on selvittää:

- 1) Miksi ohjattava on ottanut yhteyttä Oppimisen olohuoneeseen?
- 2) Millaisia tavoitteita hänellä on?
- 3) Millaista tukea hän toivoo saavansa?

TUESTA puhuttaessa on hyvä myös keskustella siitä, millaisia oppimisen haasteita tai hankalia tilanteita ohjattavalla on elämänsä varrella ollut. Tämä keskustelu avaa ohjaajalle sitä ongelmakenttää, joka ohjattavalla voi olla oppimisessa. Taustalla voi vaikuttaa moninaiset tekijät niin kehityksellisistä oppimisvaikeuksista elämäntilanteiden hektisyyteen, joihin liittyviä oletuksia puretaan ohjaajan avulla. Usein ohjattavilla on erikokoisia ajatuksia tai ei ajatuksia lainkaan siitä, miksi oppiminen on vaikeaa. Heillä voi olla myös väheksyvää suhtautumista omia oppimisen keinoja kohtaan, mikä vääristää ajatusta siitä, mitä oppiminen ylipäätään vaatii. Moni kokee helpottavaksi ne keskustelut, kun oppimiskäsityksiä avataan ja mietitään yhdessä, mistä oppimisessa on kyse.

OHJAAJAN on myös tunnistettava, jos ohjattavan asia ei varsinaisesti liity oman oppimisen tai perustaitojen kehittämiseen. Joskus ohjattava on tullut ikään kuin liian aikaisessa vaiheessa Oppimisen olohuoneeseen. Näissä tapauksissa hänellä on ollut muita haasteita elämässä kuten mielenterveyden ongelmia tai elämäntilanne on muuten ollut sellainen, että voimavarat eivät ole riittäneet ohjausprosessiin. Heidän kohdallansa on yhtä tärkeää kohdata ohjattava ja hänen asiansa, mutta myös ohjata eteenpäin oikeiden palveluiden piiriin. Tärkeää on käydä läpi, millaista tukea Oppimisen

olohuoneesta voi saada ja mitä se vaatii ohjattavalta. Jos aika ei ole oikea, niin hän voi aina palata ja ottaa yhteyttä uudelleen, kun on valmis.

TILANTEEN kartoittamisessa voi käyttää erilaisia havainnollistavia menetelmiä, jotka auttavat niin ohjaajaa kuin ohjattavaakin näkemään kokonaisuuden paremmin. Yksinkertaisia keinoja ovat esimerkiksi paperille ajatuskartan muotoon kerätyt asiat, erilaiset listaukset tai luokittelut. Asioita voi tarkastella esimerkiksi näiden kysymysten avulla:

KYSYMYKSIÄ, JOILLA KARTOITTAAN TILANNETTA

- Mikä on oppimiseen liittyvä haasteeni tai ongelmani?
- Miten suhtaudun omaan oppimiseen?
- Mitkä tekijät vaikuttavat tämän hetken tilanteeseeni?
- Millaisia koulumuistoja minulla on?
- Mitkä ovat haastavia/helppoja asioita minulle?
- Millaista tukea kaipaisin?
- Mistä saan tukea tällä hetkellä?
- Mitkä ovat tavoitteeni?
- Missä asioissa olen hyvä?
- Millaista osaamista minulla on?

AIKUISET ovat oppijana siinä erityislaatuista, että heillä on paljon elämäkokemusta, johon opittavia asioita voidaan kytkeä ja aikaisemmin hankittua osaamista voidaan hyödyntää. Joidenkin aikuisten on hankala nähdä ja tunnistaa sitä osaamista, mitä he ovat elämässään jo hankinneet. Varsinkin silloin, jos koulutuspolku on ollut kapea, moni kokee, ettei ole oppinut peruskoulun jälkeen mitään. Oppimisen olohuoneessa onkin tärkeää nostaa keskusteluun epämuodollinen oppiminen ja tarkastella oppimista arkisten asioiden, harrastusten tai muiden mielenkiinnon kohteiden kautta. Kyseessä on niin sanotun hiljaisen tiedon sanoittamista.

YKSI tapa tarkastella oppimiskokemuksia on palauttaa mieleen jokin tilanne tai asia, jonka ohjattava kokee, että on oppinut erityisen hyvin. Se voi olla arkinen asia tai se voi liittyä harrastuksiin. Se voi olla myös koulussa opittu taito tai tieto. Kun opittu asia on palautettu mieleen, sitä aletaan tarkastella tarkemmin. Ohjaajan on hyvä kannustaa ohjattavaa miettimään pieniäkin asioita, jotka ovat voineet vaikuttaa lopputulokseen. Mikään teko ei ole toistaan vähempiarvoinen ja vain ohjattava voi tietää millaisia asioita on tehnyt oppiakseen jotakin. Tarkastelemalla onnistunutta oppimiskokemusta voidaan tunnistaa sellaisia onnistumisen elementtejä, joiden avulla voi selvittää tulevista haasteista. Kun oppimista edistävä toimintamalli on löydetty, voidaan sitä vähitellen kokeilla muissa vastaavissa tilanteissa.

ONNISTUNUT OPPIMISPROSESSI

- Mikä opittu asia oli?
- Mitä taitoja minulla pitää olla, koska osaan kyseisen asian?
- Mitkä asiat vaikuttivat oppimistulokseen?
- Miten oppimisprosessi eteni?
- Keneltä sain apua tai tukea?
- Mitä konkreettisia tekoja tein sen eteen, että opin kyseisen asian?
- Millaisia toistuvia asioita oppimiseen liittyi?
- Miten päädyin oppimaan kyseisen asian?
- Mitkä asiat vaikuttivat oppimistulokseen?
- Miten voin hyödyntää näitä hyviä/toimivia keinoja toisessa ympäristössä/tehtävässä?

VAHVUUKSIEN ja osaamisen sanoittaminen tapahtuvat ohjauskeskustelussa, sillä tässä kartoituksessa tieto pohjautuu täysin ohjattavan kokemukseen ja siihen, mitä hän haluaa kertoa itsestään. Varsinaisia perustaito- tai

tasotestejä ei Oppimisen olohuoneessa tehdä. Tietenkin ohjaajan on tärkeää auttaa ohjattavaa myös näkemään osaamista ja taitoja siellä, missä ohjattava ei niitä vielä itsessään ehkä tunnista. Ohjaajan roolina on toimia kaikukoppana, jonka kautta ohjattava voi tarkastella itseään toisesta näkökulmasta. Ohjattavaa voidaan ohjata osaamisen analyysiin vaiheittain. Esimerkiksi ensin miettimällä hänen arkiroolejaan ja niihin liittyviä erilaisia osaamisia: vanhempana, ammattilaisena, harrastajana, sukulaisena jne.

KYSYMYKSIÄ, JOIDEN AVULLA VOI KESKUSTELLA OSAAMISESTA

- Millaisia asioita teet päivittäin?
Millaista osaamista ne vaativat?
- Millaista osaamista olet hankkinut koulutuksellasi?
- Mitä läheisesi sanoisivat, että osaat hyvin?
- Millaista osaamista olet hankkinut itseoppimalla?
Entä harrastuksien kautta?
- Millaisia asioita teet mielelläsi?
- Missä asioissa käytät tietokonetta/tablettia/
älypuhelimia?
- Miten selviydyt laskemiseen liittyvistä tehtävistä?
- Millainen olet kirjoittajana? entä lukijana?
- Missä tilanteissa käytät näitä taitoja
(laskeminen, lukeminen ja kirjoittaminen sekä digi)?

OHJAAJAN tavoitteena on tukea ohjattavaa hänen tavoitteissaan ja auttaa häntä laatimaan sen saavuttamiseksi realistisia suunnitelmia. Oppimisen olohuoneessa ohjattavien tavoitteita lähestytään erilaisten oppimismenetelmien ja tapojen sekä oppimisen tuen välineiden näkökulmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikissa ohjausprosesseissa tutustutaan ohjattavan kannalta olennaisiin oppimismenetelmiin ja strategioihin sekä harjoitellaan hyväksi koettuja.

”Erilaisia suunnitelmamalleja löytyy laidasta laitaan, mutta ohjaaja voi käyttää luovuuttaan asioiden kirjaamisessa. Yleensä on hyvä, että ohjattavan antaa itse kirjata tavoitteensa, koska se vahvistaa hänen toimijuuttaan. Joskus on hyvä näyttää mallia ja antaa ulkoasullisia vinkkejä asioiden visualisointiin” sanoo ohjaava opettaja Sari Haapala.

TARPEIDEN kartoittamisen ja tavoitteiden laatimisen tukena on hyvä käyttää asioiden visualisointia, jolloin myös keskustelluista asioista jää parempi muistijälki ja konkreettinen muistiinpano. Joidenkin ohjattavien kanssa tarvekeskustelu sujuu mutkitta, ja he pystyvät määrittelemään tarkasti sen, millaista tukea tarvitsevat. Kuitenkaan kaikilta se ei suju niin helposti ja asioiden sanoittaminen voi olla vaikeaa. Keskustelun kulkua voikin helpottaa, jos ohjaaja käyttää valmista listausta tai osaamiskarttaa perustaidoista. Esimerkiksi alla olevia listauksia voi käyttää keskustelujen pohjalla tai kehittää omanlaisen ja - näköisen keskustelupohjan.

YKSI mahdollisuus tavoitteiden kirjaamiseen on jakaa paperi kolmeen osaa, jossa yhteen kolmannekseen kirjataan ylös ajatuksia siitä, millainen on oppijana sekä mitkä ovat ohjattavalle toimivia oppimisen tapoja ja vahvuuksia. Paperin toiseen kolmannekseen taas kirjataan, mitä osaamista ja taitoja henkilöllä jo on. Viimeiseen kolmannekseen listataan ylös asioita, joita haluaisi kehittää ja oppia lisää. Näiden kolmen asian tarkastelussa toimivat myös hyvin erilaiset ajatuskartat joko palloilla tai laatikoilla sekä perinteiset ranskalaiset viivat. Tarpeen tullen tulee myös pohtia ketkä tukevat tavoitteiden saavuttamisessa ja millainen aikataulu tavoitteilla on.

MATEMATIIKAN PERUSTAITOJA:

- Yhteen ja vähennyslaskut
- Kertolasku ja jakolaskut
- Prosenttilaskut
- Yksinkertaiset yhtälöt
- Murtoluvut
- Mittayksiköt ja mittamuunnokset

LUKEMISEN JA KIRJOITTAMISEN PERUSTAITOJA:

- Luetun ymmärtämisen taidot
- Olennaisen löytäminen tekstistä
- Sähköpostiviestien laatiminen
- Asiatekstin tuottaminen
- Työhakemusasiakirjojen laatiminen
- Monilukutaito

DIGIOSAAMISEN PERUSTAITOJA:

- Tietokoneen ja tablettien käsittely
- Tekstinkäsittelytaidot
- Tiedon tallentaminen ja järjestäminen
- Tiedon etsiminen
- Sähköpostin käyttäminen
- Verkkopalveluissa asioiminen
- Älypuhelimien hyötykäyttö
- Applikaatioiden lataaminen ja hyötykäyttö

4.2. VAHVUUKSIEN HYÖDYNTÄMINEN

Oppimisen olohuoneessa aikuisia ohjataan havainnoimaan asioita, joita he osaavat. Ohjaaja kannustaa refleктоivalla dialogilla heitä tunnistamaan omia vahvuuksia niin oppimisessa kuin arjessakin. Olohuoneessa pyritään myös löytämään keinoja omien vahvuuksien hyödyntämiseen uuden oppimisessa. Uusien asioiden kytkeminen itselle tuttuihin asioihin auttaa niiden muistamisessa, motivoi, on mielenkiintoista ja tukee usein myös asioiden ymmärtämistä. Vahvuuksina voidaan pitää eri aistikanavia (kuulo, näkö, tunto) mutta eritoten ihmisen muita kykyjä, osaamista ja mielenkiinnonkohteita. Sen miettiminen, miten henkilön vahvuuksia voi hyödyntää oppimisessa vaatii varsinkin ohjaajalta luovuutta ja rohkeutta esittää erilaisia tapoja oppimiselle. Ohjaajan on itse kyettävä näkemään oppimisen mahdollisuuksia siellä missä muut eivät näe, mikä vaatii myös vahvaa pedagogista näkemystä. Rohkeutta ja innostumista tarvitaan, jotta ohjattavakin uskaltaa kokeilla uusia asioita. Esimerkiksi henkilö, jonka tavoitteena on oppia eri teorioita voi kytkeä mielessään niitä fyysisiin paikkoihin. Jos jokaisen eri teorian opettelu tapahtuu eri huoneessa, jää siitä varmasti erilainen muistijälki, kuin kirjasta lukemalla. Tämän kokeileminen onnistuu vain, jos ohjattava näkee siinä mahdollisuuden oman oppimisensa kannalta.

USEIN kuulee sanottavan, että joku henkilö kokee olevansa enemmän tekijä kuin lukija, mikä viittaa siihen, että hän oppii yleensä itse kokeilemalla ja tekemällä. Näiden henkilöiden kannattaakin hyödyntää oppimisessa motorista muistia ja sitä, että tekee käsillä tai kehollaan aiheeseen liittyviä asioita. Esimerkiksi henkilö voi rakentaa ja mallintaa erilaisia asioita, kuten historiallisia tapahtumaketjuja tai lääkehoidonprosesseja, askartelemalla niistä käsin kosketeltavia kappaleita. On aivan eri asia opetella historian tapahtumia, henkilöiden nimiä, vuosilukuja ja syitä ja seurauksia ”leikkimällä” prosessi läpi. Sana leikkiminen tuntuu unohtuneen monella aikuisella, mutta sen hyötyjä ja mahdollisuuksia oppimisessa ei pidä vähätellä.

”En olisi uskonut, että muovailemalla sydämen ja pistelemällä lankoja sen läpi verisuoniksi, opin asian paljon helpommin ja se jäi mieleen.”

Asiakas, 45v.

MYÖS muita vahvuuksia ja osaamista kannattaa hyödyntää oppimisessa. Esimerkiksi musiikilliset ihmiset voivat hyödyntää nuottijärjestelmää numerosarjojen opettelussa tai tekemällä opeteltavista asioista kappaleita tai lauluja, joiden kautta voi painaa mieleen asioita. Tarinat ja mielikuvituksellisuus ovat myös hyviä keinoja asioiden muistamisessa, ja niitä voi hyödyntää lähestulkoon missä tahansa aiheessa. Jos henkilö taas tunnistaa, että toisten ihmisten keskustelut ja kuulon kautta tuleva informaatio jää hyvin mieleen, kannattaa hyödyntää äänikirjoja ja laitteiden tarjoamia mahdollisuuksia kuunnella tekstejä. Myöskään itselle tehtyjä äänimuistiinpanoja tai ääneen lukemista ei pidä unohtaa, vaan valjastaa ne oppimisen tueksi.

JOTKUT tunnistavat muistavansa visuaaliset jutut parhaiten, jolloin kannattaa hyödyntää piirtämistä, värejä, kuvia ja symboleja. Piirustustaidolla ei ole mitään tekemistä visuaalisten muistiinpanojen kanssa, vaan tärkeintä on, että henkilölle itselleen tulee mieleen kuvista oikeat mielleyhtymät. Myös värejä kannattaa käyttää niin, että niillä on jokin merkitys. Merkityksenannon eri väreille voi jokainen päättää itse. Monesti värien merkitykset helpottavat asioiden hahmottamista ja ymmärtämistä.

VAHVUUKSISTA puhuttaessa pitää huomioida, että henkilöillä on monenlaisia vahvuuksia ja ne voivat esiintyä eri tilanteissa. Siksi myös eri vahvuuksien hyödyntäminen eri tyyppisissä tehtävissä on tarkoituksenmukaista. Kukaan ei ole siis oppijana jonkun tietyn vahvuuden vanki, vaan oppimiseen tarvitaan useita aisteja ja erilaisia taitoja.

4.3. AJANHALLINNAN JA ITSEOHJAUTUVUUDEN TUKEMINEN

Itseohjautumisen ja ajanhallinnan taitoja pidetään oletusarvoisesti taitoina, jotka aikuinen hallitsee. Maailmankuvan ja tiedon pirstaloituminen haastavat nämä taidot päivittäin. Niiden hallinnasta on tullut myös keskeisiä työ- ja oppimistaitoja, joiden merkitys kasvaa, mitä pidemmälle edetään. Hallitsemattomina ne voivat jarruttaa erinomaisesti oman agendansa osaavan ammattilaisen urakehitystä. Ohjausprosessissa pyritään kiinnittämään huomiota siihen, että itseohjautuvuuden ja ajanhallinnan taitoja tuetaan koko ajan ja vähitellen lisääntyvästi.

ITSEOHJAUTUVA toiminta sopii erilaisille oppijoille, koska se antaa oppimismenetelmissä ja tavoissa jokaisen soveltaa parhaiten itselleen sopivia käytänteitä. Kolikon kääntöpuolena on, että erilainen oppija tarvitsee tukea, miten itseohjautuvat jaksot aikataulutetaan ja lomitetaan sopivan kokoisiksi toteutusosioiksi ja miten aikataulussa pysytään. Valitettavan usein heikkojen perustaitojen kanssa kamppailevat aikuiset päätyvät Liisa Ihmemaan jäniksen kilpakumppaniksi hokemaan kiirettään saamatta mitään konkreettista aikaiseksi tai lamaantuvat tehtävien edessä, lykkäävät aloitusta liian kauan ja tehtävä jää tekemättä.

AIKA on rajallinen resurssi. Jostakin täytyy usein luopua, jotta kaikkein tärkein tulee tehtyä. Priorisointi ja työn näkyväksi tekeminen järjestävät työtä niin, että aikaa jää olennaiselle. Keskeytysten hallinta tuo keskittymisrauhaa sidoksiseen työhön. Oppimisen olohuoneessa ajanhallinta, aikataulutus, tehtävien arvottaminen tärkeysjärjestykseen ja työrauha ovat aiheita, joita on käsitelty jokaisen ohjattavan kanssa tavalla tai toisella. Se on teema, joka nousee kerta toisensa jälkeen esiin, koska se vaikeuttaa kaiken muun tekemisen toteuttamista. Samalla sitä on helppo lähteä muokkaamaan erilaisilla toimintamalleilla ja oppimisen tuen välineillä. Jo varsin pienillä seikoilla saadaan myönteisiä muutoksia aikaiseksi.

TYÖN näkyväksi tekeminen ennakoon auttaa hahmottamaan, mitä pitää tehdä, missä järjestyksessä, missä ajassa, miten ja miksi? Miksi -kysymyksen avautuminen on avain tehtävän suorittamisen motivaatioon. Aikuisien erilaisten oppijoiden kokemukset tehtävistä, joille he eivät ole saaneet syy-seuraussuhteita kohdilleen ovat kielteisiä ja nostavat frustratiion tunteen herkästi esiin. Tällöin tehtävään orientoituminen vaikeutuu.

KAAOSTA AUTTAA HALLITSEMAAN ESIM.:

- Muistilistat - asioiden muistaminen ja kokonaisuuden hahmottaminen
- Kalenterin käyttö -suunnitelmallisuus, helpottaa olennaiseen keskittymisessä
- Puhelimen muistio - muistin tueksi
- Äänimuistilaput - muistin tueksi
- Ajatuskartat ja lokeroinnit -kokonaisuuden hahmottaminen
- Asioiden tärkeysjärjestyksen mukainen laatikointi – auttaa keskittymään olennaiseen
- Muistipalatsit -muistin helpottamiseksi
- Pomodoro-tekniikka- työskentely ja taukojaksot oman rytmin mukaan

4.4. PERUSTAITOJEN KEHITTÄMINEN JA OPPIMISEN TUEN VÄLINEET

Perustaitojen harjoittelussa on tärkeää se, että ne kytketään ohjattavan henkilökohtaiseen kokemusmaailmaan ja tuodaan harjoittelu arjen tasolle. Moni aikuinen kokee koulukammosa ja vanhat oppiaineet aiheuttavat ahdistusta, siksi on hyvä, että harjoittelua toteutetaan sellaisten asioiden äärellä, joista aikuisilla on käytännön kokemusta. Voi olla, että henkilö käyttää tietämättään oikeita keinoja, mutta ei osaa yhdistää sitä teoriaan. Esimerkiksi henkilö voi osata vaihtaa ratkaista mittasuhteisiin ja määriin liittyviä muutoksia leipomisen yhteydessä, mutta ei osaa yhdistää niitä matemaattisiin käsitteisiin tai lausekkeisiin.

LASKUTAIDON HARJOITTELUSSA VOI HYÖDYNTÄÄ ASIOIDEN KYTKEMISTÄ ESIMERKIKSI:

- Leipominen - mittayksiköt, kerto/jakolaskut, murtoluvut
- Mittaaminen - välimatkat, aika, massa
- Rahan käsittely - desimaaliluvut, yhteen ja vähennyslaskut, prosentit, kerto/jakolaskut
- Lääkeannostelu - verranto, yhtälöt, prosentit, mittamuunnokset

LUKEMISEN JA KIRJOITTAMISEN HARJOITTELUSSA VOI HYÖDYNTÄÄ ESIMERKIKSI:

- Mielenkiinnon kohteet
- Omat ajankohtaiset tehtävät
- Selkouutiset ja kirjat
- Äänikirjat (Celia)
- Mahdollisuus kuunnella koneella ja tuottaa sanelemalla

DIGITAITOJEN HARJOITTELUSSA VOI HYÖDYNTÄÄ ESIMERKIKSI:

- Tietokoneen käyttöjärjestelmän hahmottaminen yhtäläisenä perinteisen arkistointijärjestelmän kanssa (vrt. nimetyt kansiot ja dokumentit)
- Omat ajankohtaiset tehtävät ja mielenkiinnon kohteet tiedon etsinnässä
- digitutor.utu.fi/it-niksit/
- osaansuomessa.fi/media-ja-digitaidot/
- yle.fi/aihe/digitreenit

OPISKELUTAITOJEN harjoittelu kuuluu yhtenä osana perustaitojen harjoitteluun, koska kehittämällä omia oppimisen tapoja henkilö voi jatkossa kehittyä myös itsenäisesti. Oppimisen olohuoneessa opiskelutaitojen kehittäminen tapahtuu kytkettynä perustaitojen aiheisiin, mikä vahvistaa niiden käyttöä ja sovellettavuutta myös muihin tehtäviin. Erilaisten oppimistyylien, tapojen ja strategioiden kokeileminen auttaa tunnistamaan itselle sopivia tapoja sekä herättelee huomaamaan, että oppiminen voi olla hauskaa ja

luovaa. Hyväksi oppijaksi voi kehittyä, vaikka oppiminen veisikin enemmän aikaa ja vaatisi enemmän toisenlaisia tekoja. Hyvä oppija osaa vaihtaa tai valita tehtävään sopivan oppimistavan ja strategian. Niin kuin sanonta kuuluu ”ei se ole matka vaan vauhti, joka tappaa”, sopii myös oppimiseen.

OPPIMISTA TUKEVAT:

- Erilaiset muistikikat ja säännöt
- Omien vahvuuksien hyödyntäminen
- Suotuisa oppimisympäristö
- Oppimistapojen vaihtaminen tehtävän mukaan
- Perinteiset oppimistavat -kynä ja paperi!
- Oppimisen tuen välineiden hyödyntäminen

OLOHUONEESSA aikuinen oppija saa mahdollisuuden tutustua ja harjoitella erilaisten oppimista tukevien niin sanottujen oppimisen tuen välineiden käyttöä ilman, että hänen tarvitsee ensin investoida niihin tietämättä, mikä soveltuu hänelle parhaiten. Oppijalle on tärkeää löytää itselle sopivia menetelmiä ja oppimisen apuvälineitä, jotka auttavat häntä saavuttamaan tavoitteensa. Oppimisen tuen välineet tulee ymmärtää keinoina, joiden avulla vaikutetaan siihen, että oppimisvaikeuksien aiheuttamat haasteet eivät muodostuisi liian suureksi oppimisen esteeksi. Tuen välineiden käyttö ei kuitenkaan ole itse tarkoitus, vaan niillä on välinearvoa oppimiselle.

HYÖDYLLISIÄ OPPIMISEN TUEN VÄLINEITÄ

- Office 365 Wordin syventävä lukuohjelma
- Käyttöapuvalikko (Apple laitteet)
-esim. puhu valinnat, näytön mukautus
- Helppokäyttötoiminnot (Android laitteet) -teksti puhuttuna
- Voice Dream Reader ja Scanner- sovellus
- Mindmap sovellukset (esim. Simple mind)
- Celia äänikirjat
- Lukiviivaimet ja -kalvot

TUTUSTU LISÄÄ OPPIMISEN TUEN VÄLINEISIIN JA PERUSTAITOIHIN

- Taitotuunaajat- ESR-hankkeen videot: YouTube: Oppimisen olohuone
- Oppimisen apuvälinekeskus eoliitto.fi/ oppimisenapuvälineet
- Matematiikan opetusvideoita YouTubessa (esim. Hannele Ikäheimo)
- Työ sujuvaksi! -materiaali eoliitto.fi/tyosujuvaksi
- Testaa omat perustaitosi <https://perustaitotesti.fi/>
- Taikoja koordinaatiorhankkeen sivut <https://taikoja.fi/>

4.5. REFLEKTOINTI JA OHJAUSPROSESSIN PÄÄTTÄMINEN

Ohjausprosessin aikana monelle ohjattavalle on hankalaa havaita ja tunnistaa omaa etenemistä ja kehittymistä, koska oppimista varjostavat lukemattomat huonot kokemukset. Itsesyytely, väheksyminen ja luottamus omaan oppimiskykyyn tulevat esille juuri siinä, että on vaikea nähdä onnistumisia tai antaa niille arvoa. Ohjaajan onkin säännöllisesti annettava kannustavaa palautetta ja realistisia huomioita kehittyneistä taidoista, tiedoista ja ajattelusta. Pienetkin asiat ovat merkityksellisiä kannustimia, koska ne motivoivat ja luovat uskoa siihen, että asiat menevät eteenpäin.

OHJAAJAN tehtävä on tehdä ohjausprosessia näkyväksi ohjattavalle ja osoittaa konkreettisesti, mitä muutoksia hän huomaa ohjattavassaan. Jos ohjaaja ei uskalla sanoa ääneen havaintojaan niin silloin ohjaus ei palvele tarkoitustaan. Toisinaan ohjauksissa tai harjoittelussa tulee epäonnistumisia ja asiat eivät etene, mutta sekin tulee puhua auki ja osoittaa, että se on tavallista. Haasteet työskentelyssä ovat myös osa oppimisprosessia, josta voi oppia esimerkiksi omista työskentelytavoista. Ohjattavan kannalta voi olla hyvä, jos haasteita tulee vastaan, koska silloin niihin suhtautumista voidaan yhdessä miettiä ja harjoitella. Esimerkiksi joskus ohjattavien on todel-

la vaikea ymmärtää ja sallia itselleen se, että esimerkiksi kirjoitustöissä ei saa aikaan mitään konkreettista. Asiasta on hyvä keskustella ja tarkastella, mihin työskentelyaika itseasiassa kului ja mitä sillä saavutettiin.

MUISTILISTA OHJAAJALLE:

- Kannusta ja rohkaise –kuitenkin realistisesti
- Kerro positiivisista havainnoistasi
- Sanallista ohjausprosessia tai tehkää se yhdessä näkyväksi paperille (aikajana tms.)
- Jos huomaat muutoksia ohjattavan ajattelussa, taidoissa ja tiedoissa –kerro niistä
- Sanallista tekemiseen liittyviä tunteita- jos ne jumiuttavat tai vaikuttavat työskentelyyn
- Auta ohjattavaa näkemään tehtävän/toiminnan hyöty
- Ole ylpeä ohjattavasi onnistumisista- kerro se hänelle
- Kerro, että asiat selvitetään yhdessä -tarjoa tukeasi

PEREHDY OHJAUKSEEN LISÄÄ:

Tutustu lisää ajanhallinnan keinoihin:

- ttl.fi/tyontekija/tyoaika/ajanhallinta
- ajanhallintablogi.com
- nyyti.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/hallittua
- headsted.fi/apua-stressiin-ajanhallinta

OHJAUSPROSESSI päättyy usein siihen, että ohjattava kokee saaneensa riittävästi tukea ja harjoitusta ja uskoo pärjäävänsä saaduilla opeilla. Prosessia päättäessä, oli se sitten yhden kerran ohjaus tai koko prosessin päätös, on tärkeää reflektoida, mitä ohjaus on antanut. On hyvä kysyä, mikä on jäänyt erityisesti mieleen ja mitä asioita ohjattava aikoo kokeilla tai ottaa omaan käyttöön. Ohjaajan on myös hyvä tiivistäen käydä läpi mitä ohjauksessa on käyty läpi ja mitä suunnitelmia on seuraavaksi. Näin varmistetaan myös yhteinen ymmärrys prosessin etenemisestä ja vaiheista. Ohjaussuhteen päättyessä on hyvä nostaa esille se, että Oppimisen olohuoneeseen voi aina tarvittaessa palata ja tukea on saatavilla jatkossakin. Hankkeen aikana moni ohjattava kävikin ohjauksessa uudelleen uusien haasteiden kanssa. Erona aikaisempiin prosesseihin oli kuitenkin se, että toisella kertaa ohjausprosessit jäivät lyhemmiksi. Voi siis todeta, että ohjattavat olivat kehittyneet omassa oppimisessaan ja kyvyssään kohdata haastavia tehtäviä.

OHJAUSPROSESSIN päättäminen voi olla joillekin ohjattaville myös tunteikas hetki, koska siihen liittyy tiettyä luopumista ja ajatus yksin pärjäämisestä. Sen vuoksi on tärkeää, että ohjattavan kanssa käydään läpi prosessin kulkua ja siihen liittyviä onnistumisia, tunteita ja ajatuksia. Ohjattavan kannalta on tärkeää, että asioita sanallistetaan ja autetaan tunnistamaan eri oppimisprosessin vaihteita. Näin ohjattavan edistyminen tulee näkyväksi ja todellisemmaksi myös hänelle itselleen. Jos ohjausprosessi on ollut pitkä, niin silloin on paikallaan myös juoda rituaaliset lähtökahvit tai teet. Ohjaussuhteen päättyessä päättyy myös kahden ihmisen välinen aito vuorovaikutussuhde, joka on voinut merkitä ohjattavalle varsin paljon.

VINKKEJÄ OPPIMISEN OLOHUONEEN PERUSTAMISEEN 5

Oppimisen olohuone tarvitsee alussa henkilön tai tiimin, joka pitää sitä toimivana voimavarana alueen aikuisten perustaitojen ja oppimisvaikeuksien tukemisessa. Toteutusinto ja halu tarjota apua ohjaustarpeessa oleville asiakkaille sekä usko muutokseen, minkä toimiva Oppimisen olohuone tuo alueen palvelutarjonnassa ovat seikkoja, jotka tukevat aloituksen jälkeen toimintaa. Oppimisen vaikeuksiin ja heikkoihin perustaitoihin liittyy edelleen stigma, joka alussa hillitsee toiminnan suosiota. Taitotuunaajat ESR -hankkeessa olemme huomanneet, että pop up esittelyillä eri yhteistyökumppaneiden tilaisuuksissa alussa herätetään kiinnostusta toimintaa kohtaan. Sen jälkeen asiakkaiden kertomat myönteiset kokemukset rummuttavat viidakkorumpua vähitellen liikkeelle. Tämän jälkeen toiminta vakiintuu alueellisesti. Miten sen jälkeen kukin alue kehittää ja laajentaa toimintaa on sidoksissa asiakkaiden tarpeeseen ja palveluresursseihin.

5.1. YHTEISTYÖVERKOSTOT

Alueellisen Oppimisen olohuoneen toimintaa käynnistäessä kannattaa kartoittaa alueen eri toimijoita, jotka voisivat olla mukana toiminnassa. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä kannattaa hyödyntää niin ammattiosaamisen, toimitilojen, järjestöjen tai vapaaehtoistoiminnan kautta. Taitotuunaajat -hankkeessa on Oppimisen olohuonetta testattu ja kokeiltu eri organisaatioiden kanssa yhteistyössä. Tavoitteena on ollut saada kokemusta, mitä alueellisen Oppimisen olohuoneen perustaminen vaatii resurssien ja toimijoiden yhteistyön osalta.

YHTEISTYÖHÖN kannattaa hakea mukaan sellaisia toimijoita, joiden kanssa on yhteistä rajapintaa asiakkaiden ja heidän tarpeensa suhteen. Näin ollen asiakkaiden ohjaaminen oikeiden palveluiden äärelle helpottuu ja toimijat tukevat toisiaan asiakkaan edun mukaisesti. Hankeen aikana hyödyllisiksi tahoiksi on koettu eri oppilaitokset niin toisella kuin korkealla asteella, erilaiset opiskelijaorganisaatiot, kirjastot, kansalaistalot, yhdistykset ja muut hankkeet. On käytännöllistä hyödyntää olemassa olevien toimijoiden verkostoja, sillä se edesauttaa palvelun markkinoinnissa ja oikeiden asiakkaiden tavoittamisessa. Palvelun esittelemisen ja esillä olominen verkostojen eri tapahtumissa on kannattavaa, koska kohderyhmän kohtaaminen lisää yleensä asiakkaiden yhteydenottoja. Asiakkaan on helpompi sopia tapaaminen kasvokkain, jos siihen on mahdollisuus.

KAIKISSA kokeiluissa, paitsi Seinäjoen kaupungin kirjastolla (Helsinki HERO, Joensuu JOSE, Lahti Vauhdittamo ja Ohjaamo, Espoon Ohjaamo, Oulu, Jyväskylä Komppaa-hanke ja Keski-Suomen erilaiset oppijat, Amie-du, Stadia ja Omnia) ovat Taitotuunaajat hankkeen ohjaavat opettajat olleet henkilöresurssina, ohjaustyökalut ja oppimateriaalit ovat tulleet hankkeesta, ja tilat ovat olleet yhteistyötä tehneen organisaation järjestämät. Jokaisen kokeilun vahvuutena on ollut asiakkaiden näkökulmasta toiminnan saavutettavuus logistisesti ja irrallisuus heidän arjestaan eli koulutuksen tarjoajasta tai työyhteisöstä. Kokeiluissa, joissa yhteistyöorganisaation hallinnollinen eli ns. päätöstason toimijat ovat olleet mukana kehittämisessä, on päästy toiminnan jatkuvuuden suhteen parempiin tuloksiin.

5.2. RESURSSIT JA RAHOITUS

Oppimisen olohuonetta kehitetään heikkojen perustaitojen ja oppimisen haasteita kokevien aikuisten tueksi, mikä tarkoittaa, että tukea tarvitsevia löytyy kaikkialta. Palvelun tarjoajan ei tarvitse tehdä kaikkea yksin, jos hyödynnetään laajenevaa verkostoitumista ja liiketoiminnan ajattelumallin muutosta. Ajatusta siitä, että maailman suurin taksifirma ei omista autoja (Uber), majoituspalvelu rakennuksia (AirBnB) tai mediajätti ei tuota omaa sisältöä (Facebook), pidettiin 2000-luvun alussa naurettavana, jollei mahdollmana (Tikka 2019). Kuitenkin samalla ajattelumallilla Oppimisen olohuone voisi yhdistää jo olemassa olevia toimijoiden resursseja palvelun tuottamiseksi. A tarjoaa tilan, B tarjoaa ohjaajan ja C laitteet.

ALUEELLISEN Oppimisen olohuoneen suunnittelussa kannattaa miettiä verkostoa, joka voisi yhdessä toteuttaa jo olemassa olevin tai kohtuullisin lisäpanoksin palvelun. Myös verkoston koordinoinnissa voidaan tehtäviä jakaa tai vuorotella koordinoitavuutta osallistujien välillä. Kaikkea ei ole välttämätöntä rakentaa ja hankkia alusta saakka. Tarvekartoituksen yhteydessä voidaan alustavasti pohtia resurssijakoa ja suunnitella Oppimisen olohuoneesta niin sanottu ketterän toiminnan yksikkö. Olennaisinta palveluksessa on tasa-arvoinen asiakkaan kohtaaminen ja osaava ohjaus. Suositeltavaa on, että ohjauslaitteistoa ja applikaatioita kehitetään asiakkaiden tarpeiden mukaan eikä asiakasohjausta alisteta käytössä oleville opetuslaitteille tai materiaaleille. Ohjaajan vuorovaikutustaidot ja luovuus ohjauksessa ovat avaimia onnistuneeseen toimintaan, jota ohjaajan ennakkoluolettomuus ja tekninen osaaminen täydentävät toiminnan kehityksessä.

ALOITUSRAHOITUKSEN suuruuteen vaikuttavat henkilöstökulut, aloituslaitepaketti eli oppimismateriaalit ja toimitilojen käyttö.

OPPIMISEN OLOHUONEEN ALOITUSRESURSSIT:

- Ohjaavan opettajan (osa-aikainen henkilö palkattuna 3 pv/vko / vapaaehtoistoimija/-joita)
- Ohjaustilan (helppo tulla, antaa työrauhan, viihtyisä)
- Ohjauslaitteita (älypuhelin, tabletti, kannettava tietokone, applikaatioita ja manuaalisia oppimisen tuen välineitä)

IT – LAITTEIDEN olisi hyvä edustaa eri laiteympäristöjä PC, Mac ja tableteista Android ja Ipad. Tällöin ohjaajalta löytyy opetuslaite samasta laiteryhmästä, jota oppija on tottunut käyttämään. Lisäksi on hyvä olla tarjolla myös manuaalisia oppimista tukevia oppimisen apuvälineitä. Perinteiset värikynät, paperi ja liimalaput ovat välillä parhaiten toimivia havainnollistamis- ja oppimisen työvälineitä.

OPPIMISEN olohuoneen ohjaajalla on hyvä olla aiempaa kokemusta aikuisten ohjauksesta, oppimisvaikeuksista ja pedagogiikasta. Jos löytyy ohjaaja, joka on kokemusasiantuntija, että pedagogi on lähtökohta asiakas kohtaamisiin ihanteellinen. Tärkeintä on, että ohjaavalla opettajalla on ohjauksellinen ote, hän on innostunut, osaa kuunnella ohjattavaa, kannustaa ja seuraa oppimisen tuen välineiden kehitystä tekniikkaa pelkäämättä.

OPPIMISEN olohuoneen paikaksi on hyvä valita vaivattomasti saavutettava neutraali ympäristö tai paikka, johon on alueella toimivat kulkuyhteydet. Paikka voi olla alueen asukkaiden tiedossa jo muusta myönteisestä toiminnasta. (kirjasto, nuorisotalo, Ohjaamo, seuratalo yms.)

ALOITUSKUSTANNUSTEN kattamiseen voivat toimijat hakea rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta (ESR), aluehallintovirastosta (AVI), Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksesta (STEA/Veikkaus) ja kunnallista rahoitusta. Lisäksi toimintaa voidaan rahoittaa organisaatioiden yhteisellä rahoituksella, yksityisellä, säätiöiden tai yritysten rahoituksella.

OPPIMISEN olohuonetta suunnitellessa kannattaa tutustua eri rahoituslähteisiin. Hanke muotoinen aloitus voi olla mahdollinen vaihtoehto tai aloituksessa voi jo hyödyntää toimivia hankkeita ja kehittää niiden kanssa yhteistoimintaa. Miten Oppimisen olohuone sopii alueelle, on yksilöllistä samoin kuin siitä kiinnostuneiden toimijoiden valikoituminen. Toiminnassa kannattaa hyödyntää verkostoja ja kehittää niitä edelleen.

Hankkeen yhteistyötahojen ja sidosryhmien taholta Oppimisen olohuoneen tarjoama palvelu, on koettu erittäin tarpeelliseksi. Piloteista saamamme kokemuksen ja aiheesta tehtyjen tutkimusten mukaan oppilaitosten tai työelämän tarjoama tuki erilaisille oppijoille ei välttämättä riitä tai se ei kohtaa tarvetta. Ammatillisen koulutuksen tutkintouudistuksen myötä myös aikuiset opiskelijat ovat oikeutettuja saamaan erityistä tukea. Vaikka aikuisopiskelijalla olisi tuentatarvetta, hän ei halua sitä välttämättä omasta oppilaitoksesta, koska stigman pelko on suuri. **Oppimisen olohuone tukee aikuisten perustaitojen kehittämisessä, mutta toiminta ei ole lisäresurssia oppilaitosten järjestämälle tukiopetukselle tai korvaa tarvetta kehittää ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen opiskelijapalveluita, ammatillista työnohjausta tai työelämän ohjaus- ja neuvontapalveluita.**

OPPIMISEN olohuoneen tarjoamalle toiminnalle on tarvetta ja se tiedostetaan eri tasoilla, mutta resurssien saaminen toiminnalle voi olla haastavaa. Käytännön työtä toteuttavat opettajat, työvoimaneuvojat, kuraattorit, oppilaanohjaajat, erityisopettajat, työvalmentajat ja monet muut ohjaustyötä tekevät, kantavat yhteistä huolta siitä, että moni aikuinen jää yksin ongelmiansa kanssa. Kuinka saadaan hallinnollinen taso vakuutuneeksi siitä, että toiminnalla on kauaskantoisia myönteisiä vaikutuksia yhteiskuntaan ja yksilöiden elämään.

TAITOTUUNAAJAT hankkeen työntekijöiden saama välitön palaute asiakastilanteista vahvistaa toiminnan merkityksellisyyttä ja vaikuttavuutta.

Lukuisat helpottuneet, uudelleen motivoituneet ja enemmän itseensä luottavat asiakkaat ovat luoneet näkemyksen siitä, että yksilöllinen kohtaaminen auttaa oppimisen tukemisessa vahvemmin kuin on ehkä aikaisemmin ymmärretty. Oppimisen olohuoneen asiakkaat ovat kokeneet toiminnan myös erittäin suurena apuna omien opintojensa tai tehtäviensä eteenpäin viemisessä.

”Olen saanut paljon tukea ja apua tehtävien tekemisessä ja myös henkistä tukea.”

Asiakas 43v.

”Suuren avun. Ilman oppimisen olohuonetta, en olisi ymmärtänyt lääkelaskuja enkä olisi niitä saanut läpi. Samoin tenttiin lukeminen helpottui. Keskittymiseen sain myös vinkkejä.”

Asiakas 39v.

”Olen saanut rohkeutta, menetelmiä lukemiseen ja yleensä oppimiseen.”

Asiakas 52v.

ASIAKKAIDEN kokemukset Oppimisen olohuoneen tarjoamasta tuesta ovat olleet valtaosaksi erittäin myönteisiä. Asiakkaat ovat kokeneet saaneensa itselleen konkreettisia välineitä oppimisen haasteista selviytymiseen minkä lisäksi he ovat pystyneet muuttamaan näkökulmiaan omaa oppimista kohtaan. Asiakkaat ovat myös oppineet luottamaan omiin kykyihinsä oppia ja saaneet vahvistusta omista toimivista oppimisen keinoista. Monet asiakkaista ovat myös aktivoituneet ja rohkaistuneet uudella tavalla esimerkiksi koulutukseen hakeutumisessa tai työelämän

mahdollisuuksien näkemisessä. Omien tavoitteiden kirkastuminen ja niitä kohti askeleiden ottaminen ovat asioita, joita voidaan pitää myös yhteiskunnallisesti merkittävänä.

”Oli paljon hyötyä ja sain hyviä vinkkejä, joista oli oikeasti hyötyä. En ole aikaisemmin saanut näin hyvää opetusta oppimisvaikeukseen liittyen”.
Asiakas 20v.

”Olen saanut tuen viedä opiskeluni loppuun.”
Asiakas 53v.

6.1. OPPIMISEN OLOHUONE -HANKE ERI PUOLILLA SUOMEA

Oppimisen olohuoneita on Taitotuunaajat ESR- hankkeessa 2016-19 kehitetty erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Pitkäaikaisimmat kumppanuudet hankkeen aikana toteutettiin kahden Erilaisten oppijoiden liiton aluejärjestön kanssa, Helsingin seudun erilaiset oppijat ry:n eli HERO:n ja Joensuun seudun erilaisten oppijat ry:n eli JOSE:n kanssa. Kolmas pilotti toteutettiin Lahdessa Lahden kaupungin työvoimatoimen ESR- hanke Vauhdittamon kanssa. Lisäksi lyhytaikaisempia kokeiluja järjestettiin pääkaupunkiseudulla useammissa toimipaikoissa, kuten ammattioppilaitos Stadiassa ja Espoon Ohjaamossa. Tuoreimpana toimijana Seinäjoen kirjasto on aloittanut tarjota tukea oppimisvaikeuksiin ja perustaitojen haasteisiin syksyllä 2019. Toiminta jatkuu edelleen aktiivisena kahdella paikkakunnalla.

HELSINKI JA HELSINGIN SEUDUN ERILAISET OPPIJAT RY (HERO RY)

- Oppimisen olohuone palvelua tarjottiin alkuun Taitotuunaajien ohjaajaresursseilla
- Oppimisen olohuone järjesti avoimia päivystyksiä ja tarjosi henkilökohtaista ohjausta
- Aikuisilla on edelleen mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta omien perustaitojensa kehittämiseksi
- www.lukihero.fi

LAHTI JA VAUHDITTAMO YHTEISTYÖ

- Lahden pilotointia kokeiltiin yhdessä Vauhdittamon ja sittemmin myös Ohjaamon kanssa
- Oppimisen olohuone otti vastaan asiakkaita kerran tai kahdesti kuukaudessa
- Oppimisen olohuoneessa tarjottiin henkilökohtaista ohjausta Taitotuunaajien avulla
- Lahden seudun erilaiset oppijat ry eli Oppimistit, Lahden kaupungin työllisyysyksikkö ja Koulutuskeskus Salpaus olivat kehittämistyössä mukana
- www.oppimisti.fi

”Kiitos olet tehnyt minusta rohkeamman ja onnellisemman ihmisen”
Asiakas 47v.

”En luultavasti jaksaisi opetella kieliä tai matikkaa, mutta täältä saamillani neuvoilla oppiminen on helpompaa.”
Asiakas 27v.

JOENSUU JA JOENSUUN SEUDUN ERILAISET OPPIJAT RY (JOSE RY)

- Oppimisen olohuone toimintaa kehitettiin yhdessä Joensuun seudun erilaisten oppijoiden kanssa
- Taitotuunaajien toinen ohjaava opettaja aloitti 8/2018 toimintansa osana Jose:a ja sitä myöten tarjosi Oppimisen olohuoneen palveluja
- Oppimisen olohuone palvelu jatkuu osana Elinikäisen Oppimisen Keskus ESR-hanketta 6/2021 saakka
- Henkilökohtaisen ohjauksen lisäksi tarjolla on pienryhmäohjausta ja mahdollisuus käyttää oppimiselle esteetöntä työskentelytilaa.
- Tila on asiakkaille, joilla on tuen tarve esimerkiksi työskentelyn aloittamiseen, keskittymiseen ja opiskeluteknisiin asioihin liittyen.
- Työskentelytila on jo nyt koettu erittäin tarpeelliseksi, sillä moni kokee jäävänsä yksin varsinkin itsenäistä aikatauluttamista vaativien tehtävien, kuten lopputöiden, kanssa.
- www.lukijose.fi

SEINÄJOKI JA PÄÄKIRJASTO

- Pääkirjasto kiinnostui lukirasti-työpajoista, joka ovat Jose ry:n kehittämä toiminnallinen työpaja erilaisista oppimistekniikoista
- Lukirasti-koulutuksen myötä alkoi yhteistyö Taitotuunaajien kanssa ja Oppimisen olohuoneen kaltaisen toiminnan kehittäminen
- Tuuppari-toiminta alkoi Seinäjoen pääkirjastolla syksyllä 2019
- Tuuppareilta saa henkilökohtaista tukea ja ohjausta oppimisen haasteisiin ja oppimisen tuen välineisiin
- Myös aikuisten luki-testaaminen on mahdollista
- [tuuppari.kirjasto\(at\)seinajoki.fi](mailto:tuuppari.kirjasto(at)seinajoki.fi),

Opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa (2018) todetaan, että puutteelliset perustaidot tai koulutus heikentävät elinikäisen oppimisen edellytyksiä ja lisäävät painetta korjaaviin toimenpiteisiin työiässä. Valtakunnallisessa Taitotuunaajat ESR -hankkeessa kehitetty ja testattu Oppimisen olohuone **yksilöllinen ohjaus- ja oppimisympäristö** on yksi vaihtoehto, jolla parannetaan aikuisten puutteellisia perustaitoja.

OPPIMISEN olohuoneen matalankynnyksen toiminnassa tarjotaan palvelua tasa-arvoisesti kaikille työikäisille aikuisille, joilla on heikot perustaidot ja tai oppimisen vaikeuksia (lukivaikeus, autismin kirjoon kuuluvia vaikeuksia, ADHD, ADD yms.). Oppimisen vaikeuksiksi voidaan rinnastaa myös pitkä aika edellisistä opinnoista.

KIINNOSTUS Oppimisen olohuoneen yksilöllistä ohjaus- ja oppimisympäristöä kohtaan rohkaisee uusien yksiköiden perustamiseen eri puolilla maata jo toimivien lisäksi. Mielestämme on tärkeää tarjota aikuisille vaihtoehtoja oppimisen ja perustaitojen kehittämisen tukea maksullisten palvelujen rinnalle. Neutraalin toimijan tarjoama Oppimisen olohuone palvelee paremmin kaikissa sosioekonomisissa tilanteissa olevia aikuisia, siksi suosittelemme kokeilemaan Oppimisen olohuoneita yhteistyössä eri toimijoiden välillä tai neutraalissa miljöössä, joka ei kuulu yksittäiselle toimijalle.

KOKEMUKSEMME mukaan Oppimisen olohuoneella voidaan säästää pienellä panostuksella huomattavasti yhteiskunnan varoja. Sitran tutkimuksen mukaan (2017) yksi aikuinen, joka ei hanki peruskoulun jälkeen itselleen ammatillista tai muuta tutkintoa maksaa elämänsä aikana yhteiskunnalle noin 370 000 € enemmän kuin ammatillisen tutkinnon suorittanut aikuinen. Taitotuunajat ESR -hankkeen kokonaisbudjetti vuosille 10/2016 – 12/2019 oli noin 554 000 € eli jos kahden aikuisen ammatilliset opinnot saadaan päätökseen hankkeen tuella, säästyy rahaa 186 000€. Saavutimme oheisen tuloksen useamman asiakkaan kohdalla.

KÄYTÄNNÖN ohjauksen lisäksi Oppimisen olohuoneiden tehtävänä on edistää asennemuutosta. Oppimisvaikeuksien huomioiminen oppimisessa, koulutuksessa, työelämässä ja julkisissa palveluissa edistyy vähitellen. Virheellisten uskomusten korjaaminen on hidasta ja se vaatii erityisesti asennemuutosta yhteiskunnallisella tasolla sekä lisäkoulutusta mm. opettajille, työnantajille, ohjaajille ja valmentajille. Toivomme, että Oppimisen olohuoneet lisäävät myönteistä suhtautumista oppimisvaikeuksiin ja antaa uusia tuen välineitä aikuisille ja erilaisten oppijoiden kanssa työskenteleville.

LÄHTEET JA LISÄLUKEMISTA:

Ahonen, T., Aro, M., Aro, T.,
Lerkanen M-K. & Siiskonen, T.
(toim.). 2019.

OPPIMISEN VAIKEUDET

Niilo Mäki Instituutti.
Otava Kirjapaino Oy.

Isomäki, H. & Uusitalo,
N. 2017.

AIVOTAIDOT KÄYTÄ PÄÄTÄSI PAREMMIN

Gummerus Kustannus Oy.

Korkeamäki, J. 2010.

AIKUISTEN OPPIMISVAIKEUDET NÄKÖKULMIA SELVIYTYMISEEN

Kuntoutussäätiö.
Kuntoutussäätiön tutkimuksia 83/2010.

Malin, A., Sulkunen, S. & Laine,
K. 2013. 2013. PIAAC 2012.

KANSAINVÄLISEN AIKUISTUTKIMUKSEN ENSITULOKSIA

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:19

Mäkinen, Maarit
2018.

MITEN AIKUISTEN PERUSTAIKOT MÄÄRITELLÄÄN?

Perustaidot PIAAC-tutkimuksesta paikalliseen diskurssiin.
Aikuiskasvatus 4/2018.

Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.).
2014.

OTETTA OPINTOIHIN

Niilo Mäki Instituutti.
Bookwell Oy. Porvoo.

Peavy 1999.

SOSIODYNAAMINEN OHJAUS

Konstruktivistinen näkökulma
21. Vuosisadan ohjaustyö.
Ps-kustannus.

OECD 2012.

LITERACY, NUMERACY AND PROBLEM SOLVING IN TECHNOLOGY-RICH ENVIRONMENTS:

Framework for the OECD Survey of Adult Skills. OECD Publishing.
http://www.oecd-ilibrary.org/education/literacy-numeracy-and-problem-solving-in-technology-richenvironments_9789264128859-en.

OECD, 2008.

TEACHING, LEARNING AND ASSESSMENT FOR ADULTS, IMPROVING FOUNDATION SKILLS;

Centre for Educational Research and Innovation. Kappaleet 7-11.

Ojanen, S. 2009.

OHJAUKSESTA OIVALLUKSEEN Ohjausteorian käsittelyä

Palmenia.
Helsinki University Press. Helsinki.

Onnismä, Pasanen & Spangar,
2000. (toim.)

OHJAUS AMMATINA JA TIETEENALANA

Ps-kustannus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö.
2018.

TYÖN MURROS JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita
selvittävän työryhmän raportti.
Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:8

Opetus- ja kulttuuriministeriö.

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN REFORMI

<https://minedu.fi/amisreformi>

Salmela-Aro, K. (toim.).
2018.

MOTIVAATIO JA OPPIMINEN

PS-kustannus.

Sitra. 2019.
Sitran selvityksiä 150.

KOHTI ELINIKÄISTÄ OPPIMISTA YHTEINEN TAHTOTILA, RAHOITUKSEN PERIAATTEET JA MUUTOSHAASTEET

<https://media.sitra.fi/2019/05/16142218/kohti-elinikaista-oppimista-tiivistelma.pdf>

Tikka, T.
2019.

DIGITALISAATIO MAHDOLLISTAJANA

luento Digivirta-seminaari 30.10.2019

Erilaisten
oppijoiden liitto

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

